

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 20.

Lördagen den 21 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 124, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt förre torvskoleföreståndaren *J. Hallmén*;

nr 132, angående avsättande av medel från reservationerna å anslaget till uppehållande av försäkringsinspektionens verksamhet för upprättande vid Stockholms högskola av en professur i försäkringsmatematik och matematisk statistik;

nr 133, angående vissa inrikes postavgifter;

nr 135, angående viss omorganisation av byggnadsstyrelsen m. m.;

nr 143, med förslag till lag angående ändrad lydelse av §§ 37 och 49 i förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm;

nr 144, med förslag till lag angående ändrad lydelse av § 3 i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm;

nr 153, med förslag till civil tjänstepensionslag m. m.; samt

nr 154, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 5, 6, 7, 13 och 16 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 258, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 58 och 59 m. m.

Därefter yttrade herr talmannen, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde lördagen den 28 i denna månad företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, kamrarna nu beslutit tillsätta.

Detta förslag antogs.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad, som har att, med början den 1 nästinstundande april, i egenkap av ordförande leda sammanträde i Genève av Nationernas förbunds kommission för progressiv kodifikation av den internationella rätten, anhåller för sådant ändamål om ledighet från riksdagsarbetet under tre veckor, räknat från och med den 28 innevarande mars månad.

Stockholm den 21 mars 1925.

Hj. L. Hammarskjöld.

Den begärda ledigheten beviljades.

Första kammarens protokoll 1925. Nr 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Fehr* för tiden från och med den 21 till och med den 31 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 58, med förslag till lag om polisväsendet i riket m. m.; och
nr 59, angående anslag till polisväsendet i riket m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 150, angående förslag till avtal mellan å ena sidan staten och å den andra envar av städerna Stockholm och Göteborg rörande nämnda städers övertagande av hela sin sinnessjukvård.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 8.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel till uppförande av ett bangårdspostkontor i Stockholm m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om anslag till
en statsbana
Morjärv—
Svartholms-
fjärden.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckt motion om anslag till en statsbana från Morjärv till hamn vid Svartholmsfjärden.

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (nr 143) hade herr *O. W. Lövgren* i Nyborg m. fl. hemställt, att riksdagen ville avsluta byggandet av en statsbana från Morjärv till Kalix över Kosjärv och vidare fram till hamn vid Svartholmsfjärden och för detta ändamål bevilja ett belopp av 500,000 kronor för igångsättandet av arbetet under budgetåret 1925—1926.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att den av herr *Lövgren* i Nyborg m. fl. i ämnet väckta motionen icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herr *C. I. Asplund*, vilken ansett, att utskottets motivering bort hava den lydelse, som i reservationen angivits.

Herr Bergqvist: Herr talman, mina herrar! Jag var förhindrad att vara närvarande i statsutskottet vid behandlingen av denna fråga, men om jag hade varit där tillstädes, skulle jag givetvis hava biträtt den reservation, som här är avgiven av herr *Asplund*.

Vi norrbottningar hava det kanske icke alltid så lätta uppdraget att kämpa för järnvägsbyggnader och kommunikationsleder i övrigt inom vårt vidsträckta län. Vi måste söka att tillvarata de möjligheter, som finnas, för att kunna få till stånd hjälpmedel för att göra förhållandena där uppe drägliga, för att underlätta utvecklingen och bereda befolkningen i dessa vidsträckta bygder någon trevnad. Det kan icke hjälpas, att järnvägarna understundom måste dragas fram genom vidsträckta ödebygder, och ehuru man ju emellanåt får höra den invändningen, att dessa banor aldrig kunna bli räntabla, så är det ändå omöjligt för oss att släppa taget och att, så att säga, kasta yxan i sjön, utan vi tro på denna landsdels framtid och äro medvetna om att denna framtid i väsentlig mån hänger på kommunikationsväsendets utveckling.

Den järnvägssträcka, som i den förevarande motionen ifrågasättes, skiljer sig från många andra sträckor i Norrbotten därutinnan, att den skulle gå genom en relativt befolkad bygd. Nederkalix samhälle är det enda av de större samhällena vid kusten inom länet, som numera icke satts i förbindelse med stambanenätet genom bibanor. Nederkalix socken är en folkrik socken, och kyrkstad, som ju är centralpunkten där, har ett ganska stort antal invånare. Det är därför icke underligt, att befolkningen där väntar och längtar efter den tidpunkt, då den också skall få höra lokomotivets ångvissla inom sitt samhälle och få tillfälle att lättare komma i förbindelse med Sveriges övriga bygder.

I Nederkalix har dessutom under den senaste tiden en ganska stark arbetslöshet gjort sig gällande. Därtill hava flera orsaker bidragit, först och främst inskränkningen av trävarurörelsen i Kalixdistriktet och vidare en del andra omständigheter. Fattigvårdstungan har stigit betydligt inom kommunen, nämligen från 74,706 kronor år 1919 till 177,496 kronor under år 1924. För arbetslöshet utbetalade kommunen år 1921 39,400 kronor och år 1922 27,728 kronor. Bevilningskronorna hava under de senaste åren gått stadigt tillbaka. År 1919 utgjorde bevilningskronornas antal 6,974,415 och 1924 endast 3,761,025, sålunda en nedgång med inemot 50 %. För att denna bygd återigen skall kunna ekonomiskt höja sig, är det ju givetvis en nödvändig förutsättning, att den får tillfälle till lättare kommunikationsmöjligheter.

Jag vet väl, att det, i det läge frågan ligger, icke lönar sig att yrka bifall till motionen, men jag vill dock hoppas, att kammaren vill gå så långt i tillmötesgående mot det framställda kravet, att kammaren vill antaga den av herr Asplund avgivna reservationen. Denna innebär ju endast, att, därest det skulle visa sig nödvändigt, arbetslöshetsmedel skulle kunna få användas till vissa förarbeten på denna järnväg. »Skulle emellertid», heter det i reservationen, »arbetslöshetsförhållandena inom Kalixbygden kräva anordnande av särskilda arbeten, finner utskottet, i likhet med järnvägsstyrelsen, hinder icke möta för Kungl. Maj:t att med stöd av 1921 års riksdagsbeslut i ärendet utan riksdagens vidare hörande under vissa förutsättningar igångsätta förut föreslagna terrasserings- m. fl. arbeten å ifrågavarande banlinje.» Detta är också en uppfattning, till vilken järnvägsstyrelsen i sitt till denna riksdag avgivna utlåtande i ärendet givit sin anslutning.

På grund av det nu anförda ber jag få yrka bifall till herr Asplunds reservation.

Herr Jeansson: Herr greve och talman! Då statsutskottet ställt sig avvissande till den föreliggande motionen, har detta ingalunda skett av bristande intresse för ärendet och ej heller på grund av att man ej behjärtat vad som i motionen framhållits som motiv för byggande av banan, utan det har skett av rent praktiska skäl. Banbygget befinner sig i ett mycket outrett skick och dessutom är ännu icke något bestämt om, hur eller var den hamn skall byggas, som skall bli banans slutpunkt. Utskottet har uttalat sig mycket välvil-

*Om anslag till
en statsbana
Morjärv—
Svartholms-
fjärden.
(Forts.)*

Om anslag till
en statsbana
Morjärv—
Svartholms-
fjärden.
(Forts.)

ligt om motionen, men har ansett sig icke på grund av enskild motion kunna taga ställning till denna fråga.

Den ärade föregående talaren har icke framställt något yrkande i detta avseende, men har däremot yrkat bifall till det tillägg till motiveringen, som herr Asplund i en reservation vid utskottets betänkande föreslagit. Jag ber få hemställa, att kammaren även måtte avslå denna framställning. Det är tvenne skäl, som hava föranlett utskottet att avböja ett intagande i motiveringen av ett sådant tillägg. Det första skälet är det, att om Kungl. Maj:t skulle hava denna rätt, som reservanten säger, så är det ju onödigt, att riksdagen särskilt uttalar sig härom, ty Kungl. Maj:t torde nog veta, vad Kungl. Maj:t på grund av föregående riksdagsbeslut har rätt till eller icke. Skulle det däremot vara tvivelaktigt, om Kungl. Maj:t på grund av uttalandet i 1921 års riksdagsbeslut skulle kunna hava denna rätt att med nödhjälpsmedel bygga banan i fråga, så vill utskottet icke — det är det andra skälet — i en motivering giva Kungl. Maj:t denna rätt, och det är ju alldeles självklart, att då på grund av de skäl jag nyss nämnde hela järnvägsprojektet befinner sig i outrett skick, man icke lämpligen kan sätta igång arbetet och ändå mindre använda nödhjälpsmedel till sådana företag som att bygga en järnväg. Denna järnväg, som blir en kulturbana, kommer att lämna förlust, såsom järnvägsstyrelsen här påpekat, och då föranleder detta utlägg av nödhjälpsmedel ytterligare utlägg.

Jag förstår mycket väl, att de ärade nitiska representanterna för övre Norrland vilja hava sin järnväg till stånd, oberoende av varifrån medlen tagas, men riksdagen måste väl ändå se saken ifrån den synpunkten, att nödhjälpsmedel endast få användas till sådana arbeten, för vilka kan beräknas, hur mycket medel som erfordras, och vilka icke förorsaka framtida utlägg. Det finns ju många andra sätt däruppe i Norrland och övre Norrland att använda nödhjälpsmedel. Det finns ju flottningsarbeten och vägarbeten, arbeten som också äro nödvändiga och för vilka man kan beräkna utgifterna.

På grund av vad jag nu anfört, hemställer jag, herr greve och talman, att kammaren måtte bifalla statsutskottets hemställan.

Herr Örne: Herr greve och talman, mina herrar! Det synes mig vara rätt klart, att en bana från Morjärv till Kalix icke kan bliva räntabel under den tid vi nu kunna överskåda. Skall man se den uteslutande från ekonomisk synpunkt, så kommer den säkerligen till stånd först i en avlägsen framtid. Det förhåller sig emellertid så, som den ärade talaren på Norrbottensbanken här framhöll, att en sådan bana som den här ifrågasatta verkligen skulle komma att tjäna intressena hos en ganska stor befolkning och även kunna medföra en viss uppblomstring av näringslivet och en del lättnader i de kommunala svårigheterna där uppe, förutom det att den skulle lösa en brofråga, frågan om en landsvägsförbindelse över älven med användande av järnvägsbron, en förbindelse, som från andra synpunkter är mycket aktuell.

Enligt min uppfattning föreligger det tio gånger så starka skäl att bygga denna bana som att bygga banan mellan Porjus och Jockmock och åtminstone fem eller sex gånger så starka skäl att bygga den som att bygga banan mellan Lycksele och Stensele, vilken senare dock, om jag icke minns fel, kommer att bliva betydligt mycket dyrare än banan Morjärv—Kalix.

Jag har icke velat yrka bifall till reservationen och ännu mindre till motionen. Jag har med mitt anförande endast velat framhålla — då jag tidigare tagit avstånd ifrån dessa ödemarksbanor, som herrarna veta att jag icke sympatiserar synnerligen mycket med — att om man skall bygga sådana icke räntabla banor, böra de åtminstone gagna ett legitimt intresse hos en större befolkning och icke såsom vissa banor, som vi beslutat på sista tiden, till större delen gå över en tundra utan att vara till gagn för människorna.

Om man skall fortsätta med banbyggandet upp i Norrbotten, så förefaller det verkligen som om pengarna på den nu ifrågavarande banan skulle vara många gånger bättre använda än på de banor, som de närmast föregående riksdagarna beslutat. Skulle det vara så, att man behöver ett ordentligt nödhjälpsarbete däruppe, vill det också synas mig, som om man möjligen skulle kunna tänka på att just taga itu med terrassering för den här järnvägen.

*Om anslag till
en statsbana
Morjärv—
Svartholms-
Sjården.
(Forts.)*

Jag har, herr talman, intet yrkande!

Herr **Bergqvist**: Herr greve och talman! Jag skall börja med att uttala ett tack till herr Örne för de vänliga ord han nu sagt här i kammaren beträffande denna järnväg. Jag vill också uttala ett erkännande till utskottet, därför att utskottet verkligen har erkänt behovet av densamma.

Men jag begärde egentligen ordet för att något bemöta herr Jeansson. Det föreföll mig nämligen, som om det herr Jeansson anförde icke vore alldeles oemotsägligt. Jag kan förstå det första skälet, som han anförde för utskottets ståndpunkt, nämligen att utskottet har ansett sig kunna utgå ifrån den förutsättningen, att Kungl. Maj:t enligt 1921 års beslut skulle äga rätt att använda arbetslöshetsmedel för förberedande arbeten på den banan. Men då herr Jeansson sedan säger att därest en sådan rätt icke finnes, så har utskottet nu icke velat meddela den, därför att det är olämpligt att dylika medel användas i någon form till järnvägsbyggnader, så undrar jag, om icke herr Jeansson här kommer i uppenbar strid med vad riksdagen år 1921 själv uttalat, då den sagt, att det icke möter hinder från riksdagens sida att eventuellt använda sådana medel för arbeten på denna bana. Om detta icke var olämpligt år 1921, så kan det väl icke heller vara olämpligt år 1925. Jag har velat påpeka detta.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Asplund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Härefter yttrade herr **talmannen**: Då detta ärende nu är avgjort, tillåter jag mig säga några ord, därvid jag hoppas, att kammaren icke måtte anse mig överskrida min befogenhet som talman.

Det har under senare tider blivit en sed i denna kammare, att, då ett utskott avstyrkt en motion, här sätta i gång långa diskussioner och begära votering, icke om själva sakfrågan, utan endast om den motivering, på vilken utskottet stött sin avstyrkande hemställan. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att detta är fullständigt meningslöst. Här är ju ej fråga om att formulera en skrivelse eller något annat positivt beslut från riksdagens sida. Genom att ansluta sig till utskottets »kläm» har man ej på något sätt underskrivit dess motivering. Motiven för avslag kunna ju vara olika; de kunna vara, snart sagt, lika många som kammarens ledamöter. Att genom votering bestämma vilken motivering, som skall vara den avgörande, är i detta fall fullkomligt orimligt.

Varför jag ansett mig befogad att, som talman, påtala detta tillvägagående, är uteslutande med hänsyn därtill att dessa nu ifrågakomna diskussioner om motiveringen alldeles i onödan upptaga kammarens tid.

Om anslag till Svenska trafikförbundet. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckt motion om anslag till Svenska trafikförbundet.

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (nr 48) hade herr *E. Nylander* hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1925—1926 till Svenska trafikförbundet anvisa ett belopp av 25,000 kronor att användas i och för sådan reklam och direkt upplysningsarbete rörande Sverige, som vore ämnat att i utlandet sprida en ökad kännedom om vårt land, främja resandeströmmen till detsamma och därmed även bidra till knytande av ökade internationella förbindelser både på det ekonomiska och kulturella området, samt besluta, att för åtnjutande av ett dylikt statsbidrag samma villkor borde stadgas i fråga om kontroll över förbundets verksamhet, vilka gällde för andra företag av allmängagnande karaktär, till vilka statsbidrag utginge.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att herr *Nylanders* förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *J. Jeansson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **Jeansson**: Herr greve och talman! Vid behandlingen av denna motion inom utskottet hade jag en från utskottet skiljaktig mening, i det jag ansåg, att utskottet borde bifalla motionen och att 15,000 kronor borde beviljas för detta ändamål för nästkommande år. Då utskottet ställt sig mycket välvilligt till den tanke, som ligger bakom motionen, så har väl utskottet ansett, att detta trafikförbund har en verksamhet, som är till mycket stort gagn för vårt land. Dess verksamhet går ju ut på att göra Sverige känt i utlandet, att göra de produkter, som finnas här, kända och att draga turisttrafiken till Sverige. Detta syftemål är ju mycket gott, och utskottet, särskilt den avdelning inom utskottet, där ärendet först var före, har ansett, att vi i detta land liksom överallt annorstädes borde anslå statsmedel till ett så allmänt gagneligt ändamål. Om utskottet likväl icke velat tillstyrka motionen, har detta berott på principiella skäl, nämligen att sådana krav icke böra framställas genom enskild motion, utan böra komma från Kungl. Maj:t, efter det att vederbörande ämbetsverk gjort utredning dels om behovet av anslag och dels om hur mycket, som bör beviljas.

Jag är den förste att erkänna, att detta utskottets avslagsskäl är berättigat, ty ytterst sällan har jag under min långa riksdagstid varit med om att bevilja anslag på grund av enskild motion, utan framställningar därom böra, för att icke rubba budgeten, komma från Kungl. Maj:t. Då jag emellertid denna gång frångått denna princip, som jag eljest strängt håller på, har det skett på grund av de upplysningar, som av ett ombud för trafikförbundet lämnats i fjärde avdelningen, när ärendet prövades där. Det upplystes där, att trafikförbundet för kommande år hade mycket svårt att få debet och kredit att gå ihop, och man befarade att, om han icke kunde skaffa de medel, som fattades, förbundet skulle få inskränka sin verksamhet, och en sådan inskränkning av verksamheten skulle, då nu förbundet kommit mycket väl i gång, lända till skada för framtiden och göra, att mycket nu utträttat arbete förringades. Jag ville icke vara med om detta, och det var därför som jag ansåg, att riksdagen borde träda hjälpsamt emellan.

Om medel icke kunna fås på detta sätt, har förbundet att söka skaffa sig medel genom enskilda bidrag. Med undantag av de medel, som statens järnvägar lämna, anskaffas medel genom bidrag från enskilda järnvägar, från passagerarefartyg och från hotellrörelser. Dessa hava anlitats i mycket stor utsträckning, och det är icke gott att kunna skaffa ytterligare medel på den vägen.

Nu vet jag, att då jag står ensam emot utskottet, lönar det sig icke att framföra något yrkande i kammaren. Det har ju ingen utsikt att här vinna bifall, men när ärendet kommer den väg, som utskottet anvisat, och jag antar, att trafikförbundet kommer att begagna sig av denna anvisning och ingå till Kungl. Maj:t med begäran om anslag vid nästa års riksdag, vill jag hoppas, att när ärendet då kommer fram till utskottet och riksdagen, trafikförbundet skall få det stöd, som det så väl behöver.

Herr greve och talman! Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner angående skrivelse till Konungen om utredning rörande villkoren för att inteckning för nyttjanderätt eller avkomst må anses som förfallen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å grammofoner m. m.

*Om sänkning
av tullen å
grammofoner
m. m.*

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 118, hade herr *Johan Nilsson* i Malmö hemställt, att riksdagen måtte besluta, att rubriken nr 1278 i tulltaxan måtte erhålla följande lydelse:

grammofoner, fonografer och dylika för återgivande av musik m. m. inrättade instrument samt delar därtill, såsom plattor och rullar, trattar, ljuddosor och nålar m. m., 1 kg. 1 kr.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande betänkandet på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionen I: 118 av herr *Johan Nilsson* i Malmö, om sänkning av tullen å grammofoner m. m., besluta, att rubriken 1278 i tulltaxan skulle hava följande ändrade lydelse:

Om sänkning
av tullen å
grammofoner
m. m.
(Forts.)

	Instrument: ----- musikinstrument: -----	Kvantitet för tullbe- räkningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
1278	grammofoner, fonografer och dylika för åter- givande av musik m. m. inrättade instru- ment samt delar därtill, såsom plattor och rullar, trattar, ljuddosor och nålar m. m.	1 kg.	—	50
	Anm. Avdrag ----- omslag.			

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Wohlin, Boman, Borell, Lithander, Bengtsson* i Kullen, *Heyman, Nylander* och *Nilsson* i Hörby, vilka av angivna orsaker ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 118 av herr Johan Nilsson i Malmö, besluta, att rubriken 1278 i tulltaxan skulle hava följande ändrade lydelse:

	Instrument: ----- musikinstrument: -----	Kvantitet för tullbe- räkningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
1278	grammofoner, fonografer och dylika för åter- givande av musik m. m. inrättade instru- ment samt delar därtill, såsom plattor och rullar, trattar, ljuddosor och nålar m. m.	1 kg.	1	—
	Anm. Avdrag ----- omslag.			

Herr **Wohlin**: Jag får i allra största korthet yrka bifall till reservationen. Reservanterna ha ansett, att den föreliggande motionen ur vissa synpunkter framförts vid en mindre lämplig tidpunkt. Jag finner icke anledning att här närmare ingå på vad de härmed åsyfta. Sedan emellertid motionen väckts, ha reservanterna icke ansett sig böra motsätta sig ett bifall till densamma. Ur skyddssynpunkt är denna tullsats utan tvivel alltför hög, och det tillkommer även en sund skyddsvänlig uppfattning att icke motsätta sig borttagandet av en ur tullskyddssynpunkt påtaglig abnormitet i tulltaxan. De statsfinansiella synpunkterna få emellertid icke heller förbises, och reservanterna ha med hänsyn till dem icke funnit skäl att gå med på en starkare ned-sättning av tulltaxan än den i motionen föreslagna. Dessutom synes det oss lämpligt, att bevillningsutskottet begagnar sin motionsrätt endast i fall av verkligt behov.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till den av mig m. fl. av-givna reservationen.

Herr Örne: Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Anledningen till att bevillningsutskottet här gått längre än motionen är, att till bevillningsutskottets kännedom kommit vissa upplysningar, som icke voro för motionären bekanta och vilka även för bevillningsutskottets ledamöter, när vi började behandla denna motion, voro fullständigt okända. Dessa upplysningar visade alldeles tydligt, att tullen, som enligt bevillningsutskottets och riksdagens uttalanden år 1921 avgjort var en finanstull, höll på att övergå till en skyddstull. Exempelvis har redan hälften av den fabrikation, som här är i fråga, kommit att bedrivas inom landet, och bevillningsutskottets majoritet, åtminstone den del av denna majoritet, som jag kan anses representera, anser för sin del, att en skyddstull av 50 öre per kilogram för snickeriarbeten och en del andra arbeten, som ingå i en grammofon, är väl tillmätt, kanske något högre än vad som vanligen förekommer i tulltaxan för liknande arbeten.

Under sådana omständigheter synes det mig, som om utskottet skulle ha goda skäl för sin hemställan, till vilken jag, som sagt, ber att få yrka bifall.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: En motionär brukar vanligen börja med att uttala ett tack till vederbörande utskott för den välvilliga behandlingen av hans motion, även om välviljan icke varit alldeles för stor. För min del har jag ju särskild anledning att vara tacksam mot utskottet, som har, som det har sagts, bönhört mig över hövan. Bönhörd över hövan kan jag dock icke säga mig vara, ty däri ligger väl egentligen, att man skulle fått något, som man icke vore särskilt tacksam för. För min del, eftersom en del upplysningar kommit till, som jag icke kände till, när jag väckte motionen, anser jag, att utskottets förslag är välbetänt och tillgodoser såväl producentintresset som statens intressen. För oss, som bo i städerna, och som ha tillgång till musikalisk förströelse på mångahanda sätt, är en sådan sak som denna icke så starkt känd och synes icke vara så stor. Kommer man emellertid ut i vårt land, och det är framför allt från en resa i Norrland, som jag kommit till den uppfattningen, så finner man, att man här egentligen icke har något annat nöje än just detta, och då man beklagat sig över, att grammofoner och dylikt voro så dyra, tyckte jag, att man borde tillmötesgå befolkningens önskningsar och få grammofonerna ned i vad man säger normala och rimliga priser. Jag anser liksom utskottet, att när tullsatsen är så hög, att den med 50 öre per kg. i tull utgör 50 % av arbetslönen, bör den anses vara alldeles tillräcklig, och man kan då icke anse, att man genom ett beslut i denna riktning gått producenternas intressen för när.

Med dessa få ord, herr greve och talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wohlin: Herr talman! Det var en överenskommelse mellan utskottsmajoritetens representanter och reservanterna i denna kammare att icke nämnvärt upptaga kammarens tid med detta ärende. Jag har också för min del iakttagit denna överenskommelse. Det är förklarligt, att vi härvid glömde motionären. Då han fått vad han begärt av reservanterna, och av utskottet ännu mera än han begärt, så trodde jag han skulle vara tyst och lugn. Nu steg han upp med gott humör och höll ett begravningsstal över sin motion.

Herr Heyman: Herr greve och talman! Det är rätt egendomligt att åhöra diskussionen i denna fråga här i kammaren. Den går precis på samma sätt som i utskottet. Motionärens skäl, varför han vill, att denna finanstull skall sänkas från 2 kronor 50 öre till 1 krona per kilogram, diskuterar man knappast.

*Om sänkning
av tullen å
grammofoner
m. m.
(Forts.)*

Om sänkning
av tullen å
grammofoner
m. m.
(Forts.)

Motionären menar emellertid, som han sade, att han ville ha litet billigare grammofonspel för att kunna skingra tråkigheten på landsbygden. Det är sålunda motionärens huvudsynpunkt. Diskussionen rör sig också endast i förbigående om det, som dock är huvudfrågan, nämligen vilken påföljd för statskassan ett tillmötesgående av motionen har. Däremot rör sig diskussionen helt och hållet kring något, som väl ligger något vid sidan av saken. — Huvudspörsmålet har nämligen blivit, åtminstone för den frihandelsvänliga utskotts-majoriteten, och det är en händelse som ser ut som en tanke: vad i Herrans namn skola vi nu göra, sedan det visat sig, att finanstullen företer betänkliga symtom att övergå till skyddstull för en uppkommen inhemsk industri.

Det rör sig här om en skivindustri ute i Sundbyberg, det rör sig också om några snickerifabriker i Småland och Östergötland, som hittat på ofoget att göra träschatull. Övriga instrumentala delar äro för närvarande icke föremål för tillverkning i Sverige, och det rör sig därför också i viss mån om en sammansättningsindustri. Det förefaller mig alldeles, som om det icke vore någon riksolycka, om finanstullen jämväl därhän komme att verka som en skyddstull, att några små hemmaindustrier kunnat uppstå. Finanstullen verkar trots dessa inhemska tillverkningar, såvitt jag kan förstå, precis på det sätt som 1921 års riksdag beräknat, då den trots det intrång, som radion gjort på grammofonindustrien, och trots depressionen, den likväl för 1924 givit tre och en halv gånger så mycket som 1913 och nära dubbelt så mycket som under högsta konjunkturåren 1920 och 1921.

Utskottets påstående på sidan 2 i betänkandet, att tullen icke på långt när medfört sådan ökning, som man kunnat vänta, förefaller mig sålunda icke översensstämma med verkliga förhållandet. Det är alldeles uppenbart, att hade icke den inhemska industrien funnits, hade tullbeloppet för 1924 varit ännu högre än vad det var, men skillnaden täckes enligt mitt förmenande mer än väl genom fördelen att vid inhemsk industri kunna bereda arbetstillfällen.

Utskottet har nu, såsom motionären mycket riktigt sade, bönhört honom över hövan. Motionären har hemställt om en sänkning av tullen från 2 kronor 50 öre till 1 krona per kilogram, men utskottet har tagit ut steget ända därhän, att tullen skall sänkas till det ursprungliga beloppet, 50 öre per kilogram. Segrar utskottsutlåtandet, torde det medföra, såvitt jag kan förstå, att statskassan årligen förlorar 150,000 till 200,000 kronor om året, varförutom arbetstillfällena vid dessa små hemmaindustrier — det torde sammanlagt röra sig om en 50 à 60 arbetare — gå förlorade.

Det förefaller mig, som kunde man vid sådant förhållande låta tullen stanna vid status quo, även om tullen såsom skyddstull betraktad är något hög. I varje fall anser jag det vara rent av brottsligt, såsom förhållandena äro på arbetsmarknaden, att utan vidare följa utskottet och sålunda slå ihjäl dessa industrier. I detta sammanhang vill jag erinra om det förhållandet, att man i Amerika begränsar emigrationskvoten. Den saken ha vi anledning att följa med uppmärksamhet och oro. Principen bör nu mera än förut vara att här i landet öka arbetstillfällena, icke att begränsa dem.

Jag fäster också uppmärksamheten vid, att 1921 års riksdag beslöt, att finanstullarna skola äga bestånd, så länge ebb föreligger i statskassan. Det är mig fullständigt obekant, att det nu skulle råda en sådan flod i statskassan, att vi för att kunna slå ihjäl ett par små hemmaindustrier ha råd att i denna årligen kasta 150,000 till 200,000 kronor.

Jag hemställer om bifall till reservanternas förslag.

Herr Örne: Herr greve och talman! Min skiva skall bliva mycket, mycket kortare än herr Heymans. Jag vill endast påpeka, att den påföljd, som ett bifall till utskottets förslag kommer att ha för statskassan, är synnerligen lätt

att överskåda, om herrarna kasta ett öga på de siffror, som förekomma på första sidan i utskottets utlåtande. Därav framgår, att år 1920, då vi hade 50 öre i tull per kilogram, var inkomsten av denna tull 211,000 kronor, och år 1924 beräknas den uppgå till 378,000 kronor. Det är sant, att statskassan för närvarande har en inkomst av denna storlek, såsom framgår av tabellen vid utskottets utlåtande, men det är lika sant, att om den höga finanstullen bibehålles ytterligare en kort tid framåt, kommer denna inkomst så gott som fullständigt att försvinna och uppsugas av de på detta område arbetande enskilda företagen, som delvis ha utländskt kapital bakom sig och som efter vad jag tror — jag har dock inga bevis därpå — dirigeras av utländska fabrikanter.

Herr Heymans skiva hade icke varit riktigt grammofoonmässig, om den icke hade innehållit ett litet biljud, som icke riktigt passade ihop med den vanliga tonen i denna kammare, och det var, att det var *brottsligt* av utskottsmajoriteten att föreslå tullsänkningen till 50 öre. Jag ber, herr talman, endast få säga, att begå icke bevillningsutskottets ledamöter värre brott än att tillstyrka sänkning av grammofontullen, komma säkerligen de alla att en gång i tiden ingå i den eviga saligheten.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Blott ett par ord till! Herr Wohlin konstaterade, att jag höll ett begravningsstal över min motion, och däri ger jag honom alldeles rätt. Jag vill nu endast konstatera, att herr Wohlin sökte hindra begravningen.

Herr Heyman: Ja, herr Örne menade naturligtvis här detsamma, som han menade i utskottet, nämligen att det är nationalekonomiskt riktigare att taga bort tullen och sätta arbetarna på indragningsstat än att låta tullen vara kvar och låta arbetarna få arbete. Jag måste säga, herr Örne, att jag aldrig lärt mig någon pedagogisk frihandelsmatematik, men min tro är ändå, att såsom saken ligger är det för landet i dess helhet lyckligare att behålla en industri och låta arbetarna vara i arbete än att slå ihjäl industrien och taga bort arbetstillfällena.

Herr Örne: Jag vill blott påpeka för herr Heyman detsamma, som jag gjorde redan i utskottet, nämligen att merkostnaden för tillverkning av grammofoonskivor i Sverige är ungefär 8 öre per kilogram utöver vad man kan importera dem för och att den tull, som utskottet föreslagit, är 50 öre per kilogram. Det borde räcka, herr Heyman!

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Wohlin m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Boman begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Wohlin m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Om sänkning
av tullen å
grammofooner
m. m.
(Forts.)

Om sänkning
av tullen å
grammofoner
m. m.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. sättet för
legala
annonser
publicering.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion angående dels omläggning av det nuvarande sättet för legala annonser publicering, dels ändrad användning av inkomsterna av dylika annonser m. m.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 3, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Pålsson* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att det nuvarande sättet för legala annonser publicering skulle omläggas i huvudsak i den riktning, som i motionen angivits, att inkomsterna av dylika annonser, som hittills oavkortade kommit Svenska akademien till godo, skulle fördelas på sätt av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämde, samt att i följd därav riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om dels utredning rörande den uppgörelse, som borde träffas med Svenska akademien angående det nuvarande tidningsmonopolets avlösning, dels förslag till de lagändringar, som av det ändrade annonseringssystemet skulle bliva påkallade.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Lyberg*, som på återopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av den i ärendet väckta motionen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vilket sätt den monopolställning, som Post- och Inrikes Tidningar innehade med avseende å den legala annonseringen, skulle kunna upphöra, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen föranledde.

Herr **Pålsson**: Herr greve och talman! Såsom motionär i detta ärende ber jag att få yttra några ord.

Ifrågavarande ärende tillhör nog dem, som alltid komma att gå igen, ända till dess man funnit en lösenformel för detsamma. Såsom utskottet här refererat, hava motioner och propositioner om Post- och Inrikes Tidningars problemet och den därmed sammanhörande frågan om den legala annonseringen behandlats av ständer och riksdag åren 1840, 1850, 1871, 1877, 1879, 1888, 1889, 1890, 1895, 1896 samt 1910, 1913, 1914 och 1915. Ibland har den föranlett samstämmiga beslut hos riksdagens ständer och kamrar men ibland — och det är de flesta gångerna — olika beslut. Diskussionen om Post- och Inrikes Tidningar, dess principal Svenska akademien, akademiens ordboksarbete och den legala annonseringen tillhör tydligen den grupp av ämnen, som i likhet med den höga akademien själv är odödlig. För att styrka den

saken, ber jag få nämna, att frågan undergått fortsatt behandling även efter 1915 års riksdag, med vilket år första lagutskottets historik av frågan avslutats. Riksdagsbehandlingen av densamma har föranlett svallvågor ganska betydande för övrigt inom statsrevisionen år 1922 samt i regeringen, då chefen för ecklesiastikdepartementet den 5 februari 1920 tillkallade sakkunniga för utredande av ett fortsatt bedrivande av Svenska akademien ordboksarbete. Detta sakkunnigtillkallande förorsakades av en skrivelse den 9 juli 1919 av Svenska akademien själv, vari akademien säger sig »hava kommit till den övertygelsen, att det vore riktigast, att akademien frånträdde sin befattning med Posttidningen såsom finansiär av ordboksarbetet och att båda dessa saker övertoges av staten, även om den vetenskapliga ledningen fortfarande skulle ligga hos akademien».

*Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)*

I akademien historik till dessa sakkunniga i fråga om Posttidningen och ordboksarbetet ironiserar professor Schüek rätt så respektlöst över det oblidade öde, som för alla tider tycks fastkedja Svenska akademien med Post- och Inrikes Tidningar.

De sakkunnigas utlåtande är daterat den 8 mars 1920 och i detsamma föreslås, att Kungl. Maj:t skulle utarrendera Posttidningen och överlämna arrendesumman åt en av Kungl. Maj:t på akademien förslag utsedd ombudsmans förvaltning för vidare befordran. Detta utlåtande har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd till skilsmässa mellan Svenska akademien och Posttidningen, oaktat tydlig benägenhet från den ena kontrahentens sida. Det är för att få klarhet i Kungl. Maj:ts ståndpunkt i denna fråga, som jag motionerat, men frågan tycks hava kommit av sig redan i första lagutskottet, vars majoritet motsatt sig ett dylikt hänskjutande till högre rätt. Första lagutskottet hindrar sålunda det annars i lag påbudna förfarandet, att skilsmässa skall föregås av undersökning och medling av präst och konsistorium. Det hade annars varit av mycket stort intresse att få veta, om vår nuvarande ecklesiastikminister känt håg, lust och kallelse att uppträda i prästens roll vid en så celeber skilsmässa mellan dessa rätt till åren komna kontrahenter. Utskottet har emellertid hindrat detta genom att hemställa, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, under förebärande huvudsakligen av det skälet, att det av mig föreslagna sättet för legal annonsering skulle ställa sig dyrbarare för såväl den enskilde som för staten. Utom annonsavgiften till vederbörande privata tidningsorgan, vars taxa i flertalet fall torde överstiga Posttidningens, skulle annonsören vara skyldig erlægga en procentuellt bestämd tilläggsavgift till bestridande av kostnaderna för registreringsmyndighetens verksamhet. — Det har nog undgått lagutskottets uppmärksamhet vad reservanten herr Lyberg anförde: »På grund av organets olämplighet för ändamålet har det också under de sista åren visat sig nödvändigt att på det ena lagstiftningsområdet efter det andra införa stadgande om annonsering jämväl i tidning inom orten.» Dubbelannonsering är således redan nu i vissa lagstiftningsområden nödtvungen och blir det naturligtvis allt mera även på andra lagstiftningsområden, efter hand som Posttidningen anses olämplig.

Det var ju denna dubbelannonsering, som skulle genom min motion förhindras. Annonser i två tidningar om samma sak blir naturligtvis dyrare än i en, även om engångsannonseringen skulle medföra en procentuell tilläggsregistreringsavgift. Utskottet har angivit antalet av Posttidningens annonser under år 1924 till över 32.000. Ett procenttillägg å dessa i medeltal uppgående till 10 kronor för varje skulle icke kosta tvångsannonserna så mycket som annons i två tidningar nu gör och ändå giva staten över 320.000 kronor årligen. Då ordboksarbetet nu omorganiserats i riktning mot ackordsarbete, böra väl dess årliga kostnader kunna begränsas till vad som åtgick de första åren på 1920-talet eller cirka 130- å 140.000 kronor. Överskottet

Ang. sättet för
legala
annonser
publicering.
(Forts.)

av den procentuella tilläggsavgiften skulle sålunda mot lagutskottets förmodan kunna räcka rätt långt till förverkligande av vad jag i motionen förslagsvis omnämnt, vilket utskottet med fullt skäl kallar behjärtansvärt, nämligen till understöd åt svenska författare och till tidningsmännens pensionskassa. Ja, vid en förståndig delning kunde det kanske bli en slant över till vetenskapligt arbetande institutioner också, som jag även förslagsvis omnämnt i min motion, allt således ändamål, vartill man förgäves söker erhålla riksdagsanslag på annat sätt. Jag är emellertid säker på, att tvångsannonsörerna hellre skulle se sin avgift komma dessa ändamål till godo än att såsom nu i sin helhet bortslumpas till ett ordboksarbete, vars värde i det stora omfång det nått kan vara omtvistat.

Jag anser sålunda, att lagutskottet bort låta regeringen få brottas med uppgiften i enlighet med det skrivelseförslag, som innehålles i herr Lybergs reservation, och komma fram med förslag i detta avseende. Kan inte regeringen lösa den uppgiften, är ju ingen skada skedd, men jag har för mig, att regeringen kunde försöka komma fram med ett förslag, som skulle kunna lösa denna fråga. Det är ju ett gammalt ordspråk som säger: »Fåfång gå lärer mycket ont.» — Det skulle kanske rent av vara nyttigt, om vi med bifall till reservationen gäve regeringen litet sommararbete, när den inte tycks vilja föra fram sina egna sociala reformförslag, som ligga dem så varmt om hjärtat.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lyberg avgivna reservationen.

Herr Åkerman: Herr talman! Såsom herrarna finna utav motionens kläm, så har i förgrunden skjutits fram, att riksdagen måtte besluta, att det nuvarande sättet för legala annonsers publicerande skulle omläggas i huvudsak i den riktning, som i motionen angivits, varefter följer yrkandet, att inkomsterna av dylika annonser, som hittills oavkortade kommit Svenska akademien till godo, skulle fördelas på sätt av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämdes, och till sist hemställdes, att i följd därav riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om dels utredning rörande den uppgörelse, som borde träffas med Svenska akademien angående det nuvarande tidningsmonopolets avlösning, dels förslag till de lagändringar, som av det ändrade annonseringsystemet skulle bliva påkallade.

Nu har motionären sagt, att detta är en fråga, som kommer att gå igen ända till dess man funnit en lösenformel. Enligt lagutskottets uppfattning är denna lösenformel icke av motionären funnen, och därför har utskottet icke kunnat komma till något annat slut än utskottet gjort, då utskottet hemställt om avslag på motionen.

Motionären slutade sitt anförande med att yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen. Jag vill då erinra herrarna om, att däri göres en starkt betonad anmärkning mot den dubbelannonsering, som för närvarande i åtskilliga fall äger rum. Såväl motionären som reservanten tycks föreställa sig, att denna dubbelannonsering skulle upphöra genom det arrangemang, som i motionen är föreslaget. Men såvitt jag förstår, blir det fortfarande samma sak allenast under annat namn. Vad är det nämligen som ifrågasättes? Jo, att det skall annonseras i »tidning inom orten», men sedan skola alla dessa annonser sammanföras hos ett centralt registreringsorgan, förmodligen patent- och registreringsverket, anser motionären. Där blir det alltså en centralpunkt, som kommer att bliva en kopia — fastän en i mitt tycke mycket dålig kopia — av den nuvarande Posttidningen, mycket svårhanterligare och mycket besvärligare för folk att komma i kontakt med. Vidare befarar jag, att denna anordning skulle framskapa ett nytt stort ämbetsverk, ty jag tror icke, att det med den stora

mängden av annonser — såsom kammaren hört över 30,000 om året — kan bli så lätt för en central registreringsmyndighet att ordna allt detta.

Nu har man vidare sagt, att förslaget skulle medföra besparingar för allmänheten, att det sålunda skulle bli billigare än det för närvarande är. Detta betvivlar jag, ty — utom den tilltänkta registreringsavgiften som nog ej bleve så obetydlig — bör det ihågkommas, att det dock är en mängd fall, i vilka det icke förekommer dubbelannonsering. Jag vill endast erinra om de mycket ofta förekommande stora annonserna om arv, som tillfallit å utrikes ort vistande personer, vidare frågor om omyndighetsförklaringar m. m. I dessa fall är det ingen dubbelannonsering. Men oavsett detta är ju priset på annonsering i Posttidningen betydligt billigare än i de lokala tidningsorganen. Vad allmänheten vid ett bifall till motionen skulle få betala till de lokala organen, skulle alltså fräntagas det allmänna och i stället komma de enskilda tidningsföretagen till godo. Nu vill jag också erinra om någonting, som varje affärsman och affärsjurist kan vitsorda, nämligen att det är alldeles nödvändigt för folk med sådant eller liknande arbete att hava ett lätt tillgängligt och lätthanterligt annonsorgan, i vilket de kunna söka efter annonser, som röra deras affärer, t. ex. exekutiva auktioner och allt sådant. Det blir mycket svårt för sådana personer att vara utan Posttidningen, ty i denna äro annonserna lättillgängliga. Jag har också hört sägas, att i utlandet vistande svenskar sätta stort värde på, att det i de större städerna finnes exemplar av Posttidningen, vari de kunna söka efter annonser, som intressera dem, särskilt just beträffande arvsangelägenheter.

Den bild, som motionären i motionen ger av vissa detaljer i den planerade annonseringen, huru det skulle ordnas t. ex. när en statens ämbetsman bestämde, vilken tidning som i orten skulle vara den officiella, är verkligen icke uppmuntrande. Jag erkänner ju villigt, att det redan nu i viss utsträckning förekommer ett sådant bestämmande, men det är dock ett intet mot vad fallet skulle bli, om motionären finge sin vilja igenom.

Nu vill jag också säga, att en indragning av en tidning sådan som Posttidningen, som funnits under en tid av över 250 år, likväl är en allvarlig åtgärd, som man bör väl övertänka, innan man sätter i gång med densamma. Då nu regeringen också nyligen ställt sig avvisande till det förslag från akademien, som står närmare angivet i handlingarna och som jag nu icke skall närmare inlåta mig på, har man ju icke något större hopp om att kunna komma fram på den vägen.

I reservationen talas det om, att den nuvarande anordningen upprätthålles särskilt av hänsyn till Svenska akademien och ordboksarbetet. Jag tror nu icke alls, att så är förhållandet, utan att man av rent praktiska skäl önskar bibehålla ett centralt tidningsorgan sådant som Post- och Inrikes Tidningar.

Vidare säges i reservationen, att man bör i god tid taga upp denna sak, innan ordboksarbetet hinner avslutas. Ja, det är ju utmärkt och berömvärt att vara ute i god tid, men man kan ibland vara ute i nästan alltför god tid. Jag tror icke, att ordboksarbetet blir så snart färdigt, att vi nu behöva fjäska i väg med en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga. Innan ordboksarbetet avslutats, kunna många vindar hava blåst, och det är väl bättre att besluta en eventuell utredning vid en tidpunkt, då man någorlunda kan överblicka ställningen, än nu så långt i förväg.

Jag skall inskränka mig till vad jag nu anfört och ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lyberg: Herr talman! Då frågan tagits upp, har det synts mig, att det icke vore rätt av riksdagen att, trots erkännande av rådande missförhållanden, alldeles lägga armarna i kors inför den monopolställning med avseende å den legala annonseringen, som innehaves av ett annonsorgan, vilket en gång

Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)

i tiden varit spritt och lästs av den svenska allmänheten, men som numera praktiskt taget icke läses av någon. Detta missförhållande erkännes av utskottet, och det har, såsom jag antytt i min reservation, erkänts även därigenom, att statsmakterna måst på det ena lagstiftningsområdet efter det andra gå in för en dubbelannonsering, t. ex. inom konkurslagstiftningen och, enligt nu framlagt förslag, beträffande kungörelselagfarter. Det kan inte förnekas, att detta medför en underlig dubbelannonsering: vederbörande får betala dels en annons, som är förnuftig, och dels en annons, som enligt min uppfattning är meningslös.

Man invänder nu mot en förändrad ordning, att, om man ginge in för annonsering i ortstidning, det skulle bliva mycket kinkigt och ömtåligt för myndigheterna att bestämma, *vilken* ortstidning som bör användas såsom annonsorgan. Men vi hava ju redan sådana bestämmelser, och det är alldeles uppenbart, att det icke är svårare för en myndighet att bestämma om likartad annonsering på andra områden än de, rörande vilka föreskrift om annonsering i ortstidning redan finnes och måste av myndigheten tillämpas. Det är icke heller lättare att bestämma härom, därför att det samtidigt finnes föreskrifter, att det skall annonseras i ett tidningsorgan, som ingen läser.

Vidare har det invänts — och det underströks särskilt kraftigt av utskottets ärade ordförande — att det skulle vara bekvämt för intresserade, särskilt för utlandssvenskar, att hava tillgång till ett tidningsorgan, där de alltid kunde söka och hitta kungörelser, av vilka de hade intresse. Jag ber då att få säga, att med denna bekvämlighet är det nog rätt illa ställt. Att ge sig till att leta i det ena exemplaret efter det andra av Posttidningen bland dess uppsjö av annonser, fordrar verkligen, att man har mycket gott om tid. Man kan också konstatera, att vissa lagar, trots tillgången på ett centralt annonsorgan, måst bestämmas, att kungörelser skola sammanföras och sålunda samlade hållas tillgängliga. En sådan bestämmelse hava vi t. ex. i lagen om handelsregister, firma och prokura. Vidare veta vi ju, att på enskilt initiativ tillkommit sådana samlingar såsom proklamaförteckningar etc., vilka tillhållas mot årsprenumeration eller eljest mot ersättning. Det är således klart, att icke ens de få personer, som intressera sig för de i Posttidningen införda annonserna, äro eller anses tillfredsställda med det nuvarande centralorganet för de legala annonserna.

Nu har motionären ifrågasatt, att man skulle på annat sätt åvägbringa en sådan upptagningsanstalt. Men då kommer man och skrämmer med att det skulle bli ett nytt ämbetsverk. Det är det vanliga, då ändringar ifrågasättas i bestående missförhållanden. Detta är dock här att tala om rep i hängd mans hus, då saken nära angår ett redan förefintligt ämbetsverk, som i själva verket står utanför statsmakternas kontroll, ämbetsverket för ordboksarbetets utförande. Jag vill emellertid säga, att om *enskilda* kunna, såvitt jag vet utan ekonomisk förlust, ombestyras sådana samlingar av kungörelser, borde också ett statligt registreringsverk kunna göra det, utan att det behöves något statsbidrag för ändamålet.

Den tredje och viktigaste invändningen är ju emellertid, att denna monopolställning måste förbehållas Post- och Inrikes Tidningar av hänsyn till Svenska akademien och ordboksarbetet eller rättare sagt med hänsyn till ordboksarbetet, som omhänderhaves av Svenska akademien. Med all égard för akademien och ordboksarbetet skulle jag likväl först vilja säga, att det nog är litet egendomligt, att detta ordboksarbete, som nu pågått i nära 40 år, skall upprätthållas av handelsidkare och handelsidkerskor, av fastighetsägare, kanske små lägenhetsinnehavare, av dödsbon och konkursbon etc. Nog är det vidare märkvärdigt, att ett betydande ämbetsverk, såsom jag nyss sade, skall på det sättet faktiskt av svenska folket bekostas, utan att stats-

makterna praktiskt taget hava någon kontroll över detsamma. Att det är ett icke så obetydligt ämbetsverk framgår därav, att ordboksarbetet under senare år krävt en årlig utgift av nära 150,000 kronor, och att av besparingar från inkomsten av Post- och Inrikes Tidningar avsatts en fond på ej mindre än 600,000 kronor, en fond, avsedd uteslutande för pensionering av tjänstemän, sysselsatta med detta arbete.

*Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden har jag som sagt icke utan vidare kunnat låta motionen falla utan ansett, att en undersökning lämpligen bör ju förr dess hellre sättas i gång, givetvis under samverkan med Svenska akademien — som själv ju är ganska besvärad av den ställning, som den i detta avseende intager — och även med nödig hänsyn till ordboksarbetet, vilket för övrigt möjligen kunde något påskyndas, ifall statsmakterna toge sig för att undersöka, om det hela icke kunde ordnas på annat sätt än hittills. Jag har dock icke velat gå så långt som motionären, som anvisat särskilda vägar, för vilka han ansett att riksdagen borde direkt uttala sig, utan förordat en mera förut-sättningslös utredning i syfte att komma ifrån de nuvarande missförhållan-dena.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till min reservation.

Herr Boberg: Herr talman! Den av motionären väckta frågan kan ju icke lösas annat än i samband med Svenska akademiens ordboksfråga. Då jag har funnit, att även en god del av denna kammars ledamöter icke känna till, hur det förhåller sig med detta arbete, skall jag be att åtminstone i någon mån få belysa, huru det ligger till.

Länge planlagt, beslutades arbetet omsider att utgivas, såsom det står i redogörelsen »om Svenska akademien, Posttidningen och Ordboken» år 1893. Det fanns en medlem av akademien, som förutsåg, huru det skulle gå, nämligen professor Wisén. Han betonade i en skrivelse till akademien, att arbetet skulle utgivas under loppet av en »icke alltför lång tid». »Detta är i själva verket så viktigt», sade han, »att man icke bör begynna utgivandet av ordboken, förrän man med någorlunda visshet kan se sig i stånd att fullborda verket under 10 eller 12 år.» Arbetet tog emellertid inom kort ett sådant omfång, att om det skulle hava fortgått på det sättet, skulle även det nu innevarande år-hundradet få gå och lägga sig, innan arbetet hunnit sin fullbordan.

När jag deltog i statsrevisionen, fästes min uppmärksamhet vid arbetets snigelartade fortskridande samt dess kostnad. På grund därav tillskrevs huvudredaktören professor Tuneld med en anhållan om varjehanda upplysningar beträffande detta dyrbara och långsamma arbete. I det svar, han först lämnade, sade han, att man egentligen icke kunde bestämma tiden, när arbetet kunde bliva färdigt; men när han ytterligare eftersattes och det visade sig, att statsrevisionen i sin helhet tänkte taga upp frågan, lovade han att arbetet skulle vara färdigt inom 35 eller 40 år, under förutsättning att fem häften årligen utkomme. Arbetet drevs också fram på det sättet, att år 1922 utkommo dessa häften, men år 1923 utkommo ej mer än 4 häften, under det att under år 1924 intet häfte utgavs. När jag härom dagen gjorde en förfrågan hos de större bokhandlarna i Stockholm, om något häfte hittills i år utkommit, svarades det, att intet häfte utkommit och att ingen människa för övrigt frågade efter Svenska akademiens ordbok.

När arbetet började utgivas, annonserade dess förläggare, att det skulle om möjligt bli ett arbete för varje bildat svenskt hem. Subskribentantalet steg då upp till mellan 3 å 4,000. Nu har emellertid som sagt över 30 år gått sedan den tiden, och de flesta av dem, som från början subskriberat på arbetet, hava dött. De häften och band, som utkommit, säljas på stärbhusauktioner till

Ang. sättet för
legala
annonser
publicering.
(Forts.)

ett pris av 30 å 35 kronor, men köparna akta sig för att subskribera på nytt, då de ju icke komma att leva, tills verket är fullbordat. För närvarande tror jag, man kan beräkna antalet subskribenter på detta arbete till 1,200—1,300, och då ingå väl däri de offentliga biblioteken.

Var hamnar det då: Jo, det hamnar naturligtvis i bokhyllorna här och där. I den mån det fortskrider på detta sätt, försämras spridningen undan för undan. Om man beräknar, att det skall fortgå i fyrtio år till och kosta 150,000 kronor om året, blir det ju sex miljoner kronor till, som svenska staten indirekt kommer att lägga ned för detta arbete.

Vilka komma att äga detta arbete, när det blir färdigt? Jo, det blir väl de offentliga biblioteken, några enskilda rika personer, som ha rum för volymerna på sina hyllor, och de språkmän, som särskilt intressera sig för det. Den stora, bildade allmänheten kan omöjligen intressera sig för denna ordbok, som icke heller är skriven så, att man kan begära det.

Nu är frågan, om det är rätt och klokt av svenska riksdagen att vara med om att utge ett sådant arbete som detta. För att bevisa att man i andra länder även haft sin uppmärksamhet riktad på liknande arbeten, skall jag be att få återge, vad vår minister i Rom, friherre Beck-Friis, inrapporterade till regeringen för ett par år sedan. Man har nämligen i Italien utgivit en likadan ordbok som Svenska akademins här i Sverige, men man inställde densamma efter kriget. Och en Romtidning hälsade dekretet om inställandet av arbetet på följande sätt: »I följd av det i dag gillade dekretet, inställes modigt utgivandet av ordboken, vilket representerade ett lika utmärkt som onyttigt arbete, som tog sin början för flera årtionden sedan och vars slutförande skulle kosta ännu åtskilliga lustrer och åtskilliga hundratusentals lire: en kulturell och finansiell orimlighet.»

Så har man gått till väga i det upplysta Rom, och det kan ju hända, att man litet längre fram — på grund av orimligheten i ordbokens omfång och den dyrhet, varmed den redigeras — måste slå in på samma väg här. Det är nämligen inte små kostnader, det gäller. Det är en hel stab av medarbetare där nere. Flera av dem ha i allmänhet 18 å 20,000 kr. om året i inkomst. Det är en professor i Lund, som på lediga stunder bredvid sitt akademiska arbete haft för extra arbete under år 1922 13,842 kronor från ordboken, och som ett bevis på de honorar, som betalas, har jag skrivit av en räkning, som lyder: »För extra arbete på partiet *död* i svenska akademins ordbok har jag mottagit 2,750 kronor, vilket härmed tacksamt erkännes.» Det är sålunda stora summor, som betalas för varje ord.

Nu ha ju en del verk och inrättningar klagat över den dyra annonseringen i Post- och Inrikes Tidningar — inte minst har Patent- och registreringsverket gjort det — och önskat att bli befriade därifrån. Och det undrar man inte på. Men när det nu för ett par tre år sedan visade sig, att den ordboksfond, som fanns, inte var tillräcklig för att dels redigera och utge arbetet, dels pensionera medarbetarna, som naturligtvis under det arbetet fortskrider komma in i pensionsåldern, gick akademien in till regeringen och bad att få höja annonspriset. Då annonspriset höjes ett öre per millimeter, stiga akademins inkomster från posttidningen med 44,700 kronor om året. Genom det löfte, som regeringen utan riksdagens hörande — därtill var den ju heller inte tvungen — gav akademien i detta fall, höjdes i ett slag inkomsten med bortåt 100,000 kronor per år. Förut sjönk fonden, så att den låg under 400,000 kronor, och hotade att sjunka ännu mera, men nu steg den med detta belopp och stiger år för år.

Jag skulle icke tala och anmärka om detta, om jag trodde, att arbetet bleve till verkligt gagn för folket. Men jag tror det blir för gammalt, innan det blir slutfört och sålunda inte kommer att motsvara de förväntningar, man hade, då man började utge detsamma. Av denna anledning tror jag en utredning

skulle vara på sin plats. Och det skulle inte skada, om riksdagens ledamöter började intressera sig mera för detta arbete.

På grund av vad jag nu anfört, skulle jag vilja ansluta mig till herr Lybergs reservation i denna fråga och yrka bifall till densamma.

*Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)*

Herr **Pers**: Denna fråga har av utskottet behandlats såsom en lagfråga, men det förefaller mig, som om den vore i lika hög och kanske i ännu högre grad en skattefråga. Här är ju genom statsmakternas förfogande pålagd en skatt på en hel del folk, som ha att göra vissa tillkännagivanden, vanligtvis i ekonomiska angelägenheter. Denna beskattning ger inkomster, som äro ganska betydande. Det rör sig, såsom här i diskussionen sagts, om belopp på hundratusentals kronor, och alltsammans går till Svenska akademien, som har att förfoga över penningarna. Under förra året har Kungl. Maj:t givit akademien en ökad förfoganderätt över de medel, som sålunda ha inkommit.

Penningarna gå till ett ändamål, över vilket riksdagen åtminstone icke har någon kontroll. Jag vill hävda, att dessa medel äro statsmedel, lika goda som några andra. Det är skattemedel, och riksdagen borde kunna bestämma över dem på samma sätt som över andra skattemedel. Nu behandlas dessa medel på ungefär samma sätt som lotterimedel. Därför att de icke gå in på debetsedeln eller komma genom tullverket eller på annat sätt genom den stora strömmen in utan komma på ett litet extra sätt, så anser man, att Kungl. Maj:t kan förfoga över dem på ett sätt, som icke hör till det reguljära och till det allmänna. Jag anser därför, att frågan icke kan och bör behandlas allenast som en lagfråga, och den diskussion, som redan har förts här, visar ju, att det är en skattefråga och en fråga om medels användning, och att detta bör vara grundläggande för de synpunkter, som man har på saken.

Jag vill reagera mot den uppfattning om ordboksarbetet, som uttalades av herr Boberg. Det är ett arbete, som är utav stor nationell betydelse, och jag vill med mitt yttrande icke på något sätt negligera detta arbete eller nedsätta dess betydelse. Jag tror tvärtom, att arbetet är av den beskaffenheten, att riksdagen bör kunna bringas att sätta värde på detsamma och arbetet på reguljär väg tillföras de medel, som äro behöfliga för dess fullföljande.

Går jag så till annonseringsfrågan, så har ju utskottet efter min uppfattning misstagit sig om vad som är billigt eller dyrt pris på annonsering. Det säges, att annonseringspriset i Posttidningen är ett billigt pris. Men man måste naturligtvis se till, vad verkan en annonsering har, och gör man det, då är annonseringen i Posttidningen en mycket dyr annonsering. Jag menar inte, att den är dyr, om man med den avser att konstatera ett förhållande, som vissa myndigheter få veta — det kunde man göra utan att trycka meddelandena — men är det meningen att för allmänheten tillkännagiva vissa saker och ting, då är Posttidningen en mycket dyrbar annons-tidning.

När jag gick ned till riksdagen i dag, var jag inne i en av de största tidningsaffärerna i Stockholm och frågade, om de förde Posttidningen. Det gjorde de inte. Jag var sedan inne i affären vid Gustav Adolfs torg, och där fanns den äntligen; annars tror jag, man fåfängt skulle spåra den. Det finns stora kommuner, där man inte vet om Posttidningen alls. Posttidningens svaghet som annonsorgan bevisas för övrigt av det förhållande, som reservanten här talat om, nämligen att lagstiftningen alltmer får lov att stadga annonsering även uti lokaltidningarna. Men än mer, man har infört en kutym, att när en annons införes i Post- och Inrikes Tidningar, vill man införa en annons i lokaltidningarna med en rubrik och en eller två rader, som säga, att

Ang. sättet för
legala
annonser
publicering.
(Forts.)

det finns en annons i Post- och Inrikes Tidningar. Ja, vad betyder detta? Jo, det betyder, att man för att någon skall uppmärksamma, att annonsen finns i Post- och Inrikes Tidningar, måste be lokaltidningarna uppmärksamma saken och hänvisa spekulanterna till Post- och Inrikes Tidningar. Nu ha tidningarna funnit, att en sådan anordning är olämplig och står under deras värdighet, så att tidningarna i allmänhet inte inta sådana hänvisningsannonser.

Under sådana omständigheter förefaller det mig, som om reservantens hemställen skulle ha mycket fog för sig. Jag har det emot reservationen, att den inte berör frågan i hela dess vidd, liksom också hela behandlingen i lagutskottet inte har kunnat fästa det avseende vid skattefrågan, som den frågan förtjänar. Ty det är dock skattefrågan, som är det grundläggande. Det är själva penningeintäkten, som behöver regleras. Jag anser därför, att ifall reservationen skulle bifallas, så bör regeringen taga den kännedom om saken, som kan föranleda att frågan toges upp i hela dess vidd, att sålunda annonsfrågan behandlas och att i sammanhang därmed träffas en ordning, så att ordboksarbetet kan fortskrida och gärna påskyndas, men att man inte får en halvmesyr, utan att alltsammans tillrättalägges, så att det blir klarhet i saken.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr **Dahl**: Herr talman! De två närmast föregående talarna ha båda slutat med ett instämmande i reservationen. Jag ber dock att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att utgångspunkten för dessa båda talare varit väsentligen olika motionärens och reservantens. Herr Boberg syftar ju på frågans kulturella sida och vill ha en utredning angående hela ordboksarbetets lämplighet. Herr Pers har däremot i främsta rummet fäst sig vid den ekonomiska sidan av saken. Båda dessa synpunkter falla egentligen utanför den behandling, som ärendet fått i lagutskottet, och ävenså, såvitt jag förstår, utanför reservationens både motivering och kläm. För min del skall jag hålla mig inom gränserna för frågans legala sida, eftersom jag tror, att den för närvarande måste vara den avgörande.

Såsom framgår av utredningen i ärendet, har ju det legala kungörelseförfarandet tvenne syften: dels själva bekantgörandet och dels bekantgörandets legalisering. Nu har motionären framställt anmärkningar emot effektiviteten av bekantgörandet så, som det sker genom annonsering i Post- och Inrikes Tidningar, och jag kan för min del inte — liksom säkerligen knappast någon annan, som tagit närmare kännedom om denna sak — bestrida riktigheten av hans anmärkningar i detta avseende. Posttidningens art och spridning är sådan, att effekten av kungörandet där blir minimal.

Nu vill motionären och även reservanten ersätta det nuvarande kungörandet i Posttidningen genom en inskränkning till det redan nu i viss omfattning begagnade lokala annonseringsförfarandet, och själva legaliseringens fastställande skulle man vinna genom ett register.

Redan beträffande bekantgörandet vill jag dock sätta i fråga, huruvida man kan genom lokal annonsering fullt på alla områden ersätta bekantgörandet genom Post- och Inrikes Tidningar. Man kan möjligtvis göra det i fråga om sådana saker, som endast avse att fastställa det rent legala, sålunda konkurskungörelser, kungörelser av dödförklaringar, kungörelser om testamenten och dylikt. Men hur förhåller det sig med sådana kungörelser, som avse ekonomiska förhållanden: leveranskungörelser och dylikt? Jag kan ej tänka mig, att man kan genom annonsering i de lokala tidningarna nå den publicitet, man avser, och genom ett annonsernas sammanförande i ett tidvis utkommande register når man säkerligen icke en fyllnad i effekten, därför att registret icke kan

utgivna tillräckligt snabbt. Jag tror sålunda, att så fort man kommer in på de annonser, som ha ekonomiskt syfte, kan man icke ersätta det centrala annonseringsförfarandet med lokala annonser.

Men min mest vägande anmärkning sätter jag in på frågan om själva fastställandet av legaliseringen. Detta skulle enligt motionärens och reservantens mening kunna ske genom ett register, vari man sammanförde alla dessa lokala kungörelser. Det är sålunda på ett primärmaterial av meddelanden, förmedlade av alla ortstidningarnas expeditioner och kontor, som detta register skulle grundas. Jag tror inte, jag gör mig skyldig till någon ogrundad ovänlighet mot den svenska tidningspressen, för vilken jag annars har den allra största aktning och på vilken jag sätter det största värde, om jag dock ger uttryck åt en tvekan, huruvida den aktsamhet och ordning existerar på tidningsexpeditioner, att man kan med någon grad av tillförlitlighet bygga på ett register, som skulle sammanfatta dessa spridda annonser. Jag bestrider tvärtom, att ett sådant antagande kan vara grundat, och påstår, att ett sådant register på intet sätt skulle vara ägnat att fylla sitt ändamål. Det skulle icke vara möjligt för dem, som ville fastställa, huruvida en konkurs blivit kungjord eller huruvida överhuvud taget ett visst ärende fått legal behandling, att grunda en visshet därom endast på ett sådant register. Och om felaktigheter på grund av bristfälliga meddelanden från de lokala tidningarna föreläge, vart skulle ansvaret förläggas och ersättningskravet riktas? Jag tror att hela detta registreringsförfarande är oanvändbart och kan icke komma till annan mening, än att det är nödvändigt att bibehålla ett centralt annonsorgan, och med denna min uppfattning kan jag inte komma till annat slut, än att det är ändamålsenligast att bibehålla Post- och Inrikes Tidningar.

Däremot är det en annan fråga, huruvida den nuvarande anordningen med denna tidnings förläggande av Svenska akademien och dess ekonomiska skötsel av densamma kan vara ändamålsenlig. Jag anser, att motionären här pekar på utvägar, som böra kunna innebära goda uppslag, men jag tror inte, att man för att åstadkomma jämkningar i detta avseende behöver skriva till Kungl. Maj:t. Jag föreställer mig nämligen, att Kungl. Maj:t fullväl kan på eget initiativ och i samförstånd med akademien ordna denna sak på ett sätt, som i vissa praktiska stycken främjar de syften, motionären haft för ögonen. För min del tänker jag mig ett förfarande ungefär efter följande riktlinjer.

Post- och Inrikes Tidningar bibehållas såsom legalt annonsorgan.

Kungl. Maj:t föranleder en uppgörelse med Svenska akademien av innehåll att akademien tillförsäkras ett visst belopp av tidningens avkastning, avpassat med hänsyn till ändamålet att upprätthålla ordboksarbetet.

Kungl. Maj:t upplåter utgivningsrätten till tidningen åt lämplig förläggare, med begränsning av annonspriset samt förpliktelse dels att utan ersättning tillhandahålla tidningen åt myndigheter, domstolar och kommuner, dels att betala Svenska akademien det åt akademien utfästa beloppet, dels ock att — efter det skäligen avkastning beräknats å investerat kapital — utgiva återstående vinst i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda grunder till befrämjande av understödsverksamhet till förmån för tidningsmannayrkets utöfning.

Med denna min uppfattning har jag, herr talman, ej annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergman: Herr talman! Jag skall icke gå in på juristernas meningskiljaktigheter om den legala annonseringen utan endast yttra mig om det sammanhang, denna fråga har med Svenska akademiens ordboksarbete. I detta avseende måste jag reagera mot det anförande, som herr Boberg för en stund sedan här hade. Det vittnade, synes det mig, om, att han icke betraktar denna sak ur de riktiga synpunkterna.

Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)

Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)

Herr Boberg gjorde — föreföll det — gällande, att man utlovat arbetet färdigt inom 35—40 år, sedan planen blivit omlagd, och att nu redan 40 år hade gått. Men denna omläggning har dock skett blott för några få år sedan, så att den anmärkningen är ju alldeles obefogad, om jag icke missuppfattade den ärade talarens mening i denna punkt. Men härmed må vara huru som helst, viktigare är bemötandet av herr Bobergs kritik i ett annat avseende. Arbetet kommer ej att få så synnerligen stor betydelse, sade han, ty det kommer att begravas, oläst, i vissa bokhyllor och i några offentliga institutioners samlingar, den stora allmänheten skall icke få stor nytta av det. Jag ber att får erinra om, att Svenska akademiens ordboksarbete är av den art, att det icke *kan* ha och icke är avsett att ha någon större läsekrets bland den bokläsande publiken i allmänhet. Ordboken är ett stort vetenskapligt uppslagsverk, avsett för vetenskapliga forskningsbehov och avsett för århundraden; den kommer också att behålla sin betydelse genom sekler. Det är sant, att den småningom föråldras, men den föråldras i mycket mindre grad än de flesta arbeten. Det är nämligen en historisk ordbok över svenska språket, där varje ord följes i sina betydelseväxlingar med en massa belägg från litteraturspråkets äldsta perioder ända till våra dagar på det mest noggranna och exakt kontrollerade sätt. För kännedomen av vårt språks hittills genomgångna perioder är den av ett bestående värde och har i det avseendet avslutande karaktär. Många av de sårskilda redogörelser, som där förekomma under olika ord, utgöra var för sig en språkhistorisk avhandling. Man kan säga, att arbetet består av en serie vetenskapliga avhandlingar och ofantligt många sådana, somliga av den allra största betydelse. Man måste komma ihåg, att vad staten och vetenskapliga institutioner kosta på vetenskapliga avhandlingar på olika områden i vanliga fall blir mycket dyrare än vad som lägges ner på detta, om man tar i betraktande, hur många avhandlingar som här äro samlade på ett ställe. Jag vill vidare påpeka, att även till utlandets språkvetenskapliga institutioner går ett icke ringa antal exemplar av ordboken, som även därigenom får den allra största betydelse.

En annan sak är, att organisationen av detta stora verk kan ordnas på ett mera praktiskt sätt och det är livligt att önska, att lämpliga reformer i detta avseende må komma till stånd. Vi ha förut behandlat denna sak i riksdagen, som även framhålles i utskottsutlåtandet. Vid ett sådant tillfälle, jag vill minnas det var 1918, uttryckte jag för min del åtskilligt klander mot det opraktiska och orimligt långsamma sätt, varpå arbetet då bedrevs, men sedan dess har en högst väsentlig förändring till det bättre ägt rum. Arbetet har omlagts, vilket också har satt frukt däri, att häftena nu komma mycket tätare än förr. Arbetet föreligger nu färdigt vad bokstäverna A—F vidkommer. Men det är riktigt, att det kan behövas ytterligare en erinran om olägenheterna med den, som herr Boberg påpekade, kanske något byråkratiska organisationen, och vad statsrevisorerna i det avseendet kunna göra är säkerligen till nytta.

Då herr Boberg emellertid vidare yttrade, att Svenska akademien kan höja annonsprisen och därigenom på en omväg beskatta allmänheten och skaffa sig stora medel, ber jag få tillägga, att detta dock är en ganska skev framställning. Det förhåller sig ju så, att när akademien höjer annonsprisen i Posttidningen, sker det efter framställning hos Kungl. Maj:t, som i yttersta hand bestämmer taxan. Utskottet har också meddelat, att den taxa, som nu är bestämd, i alla fall icke är så hög som den, som de stora tidningarna i allmänhet tillämpa. Man kan då icke säga, att allmänheten på något sätt blir uppskörtad. Min övertygelse är för övrigt att i fall man skall ordna den legala annonseringen på sådant sätt, att man annonserar i allmänna spridda tidningar, så kan man naturligtvis ej undgå att publicera samma annons i

tidningar från olika partier. Det förefaller då billigare att endast annonsera i en officiell och partilös tidning. Men jag skall, som sagt, icke gå in på annonsfrågan, då den ej tillhör det område, som jag närmast tänkte yttra mig om.

Jag ber sålunda att för min del få yrka bifall till utskottsförslaget, samt idigt som jag anser behjärtansvärt, att man söker inom ramen av den nu bestående ordningen genomföra sådana anordningar av praktisk art, som kunde vara önskvärda, dels i det avseende, som den siste ärade talaren erinrade om, dels även i en och annan av de punkter, som herr Boberg berörde. Detta kan emellertid ske, utan att man ytterligare lägger om systemet för det nuvarande ordboksarbetet. Det är ju alldeles klart, att därest staten undandrar Svenska akademien dess nuvarande resurser att fortsätta sitt ordboksarbete, så betydelsefullt som detta är för vetenskapen, så kan staten icke undgå att själv direkt få övertaga dessa kostnader, och jag är förvissad om att detta komme att kosta staten mer än den nuvarande anordningen, på lämpligt sätt förbättrad och förenklad.

Jag ber alltså att få tillstyrka utskottets förslag.

Herr Åkerman: Herr talman! Efter de upplysande anföranden, som hållits här av herr Dahl och nu senast av herr Bergman, har jag inte mycket att tillägga, men det var några yttranden av herr Pers, som föranledde mig att begära ordet.

Jag vet inte, om det var herr Pers' mening att framställa några anmärkningar mot det sätt, varpå utskottet behandlat denna fråga, men han tyckte i alla fall, att utskottet lagt denna fråga något väl juridiskt, då det i själva verket var en skattefråga. Ja, om så är förhållandet, att lagutskottets utlåtande är lagt väl juridiskt, så är det inte vårt fel, ty hela frågan var, som jag redan tillät mig erinra om i mitt första anförande, upplagd på det sättet, att den legala annonseringen var skjuten i förgrunden. Vi hade så mycket mindre anledning att gå in på något bedömande av ordboksarbetet, som det inte alls var frågan om den saken. Motionären hade icke förutsatt annat, än att detta ordboksarbete skulle fortsättas i vederbörlig ordning. Nu säger herr Pers, att detta egentligen är en skattefråga och att det här är tal om att vissa personer eller grupper skola betala pengar till ett visst företag. Ja, men enligt motionen skulle ju denna beskattning fortsättas, bara i en annan form; till ordboksarbetet skulle samlas medel från precis samma personer. Därmed har jag även bemött herr Lybergs anmärkningar. De, som nu betala annonserna i Posttidningen, skulle i stället betala en avgift till den där centrala registreringsmyndigheten, som nog inte blir någon vidare lätthanterlig institution. Alltså, det blir precis samma grupper, t. ex. de som herr Lyberg kallade handelsidkerskor — jag vet nu inte, varför det skulle vara feminum just, om det kanske var för att röra kammaren — men i alla fall, det blir dessa handelsidkerskor, som fortfarande få betala skatt, om man så får kalla det, fast det skulle bli dels till privata företag och dels till den centrala registreringsmyndigheten så som motionären utvecklat i sin motion.

Nu vill jag också säga, att jag kan inte förstå, hur herr Pers med sin uppfattning av hela detta problem kan yrka bifall till reservationen, ty den måtte väl, om någon, vara rent juridiskt lagd i klämman, då det står, att riksdagen »ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vilket sätt den monopolställning, som Post- och Inrikes Tidningar innehar med avseende å den legala annonseringen, må kunna upphöra, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen föranleder».

Nej, då tycker jag det vore bättre och mera praktiskt, om de herrar, som

*Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)*

Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)

inte äro nöjda med ordboksarbetet eller inte tycka, att det är riktigt lämpligt, att Svenska akademien har så pass mycket medel om hand, med ett ord, alla de, som på detta spörsmål lägga mera litterära eller finansiella synpunkter, om de förenade sig med oss och ville yrka bifall till utskottsförslaget och sålunda göra rent bord i denna fråga, så att den kan komma igen ett annat år, lagd på ett helt annat sätt efter deras intentioner, om nu den vägen är framkomlig. Men att med dessa herrars förutsättningar nu yrka bifall till reservationen tror jag skulle ytterligare försämrå ställningen för deras egna önskemål, och därför kan jag inte förstå annat än att vi lämpligen skulle kunna samlas om lagutskottets hemställan.

Herr Clason: Jag har begärt ordet med anledning av herr Bobergs anförande. Jag hade väntat en debatt om den legala annonseringen, men så har diskussionen förts in på frågan om Svenska akademiens ordboksarbete. Vad den legala annonseringen beträffar, kan jag förena mig med utskottets ordförande, då han talade om nödvändigheten, att man över huvud ur administrativ och juridisk synpunkt har *ett* bestämt organ för denna annonsering. Jag skall emellertid icke gå in på den frågan, ty den är ju redan tillräckligt utredd.

Jag måste däremot liksom en föregående ärad talare inlägga en bestämd gensaga mot herr Bobergs yttrande i vad det gällde Svenska akademiens ordboksarbete. Herr Boberg ville göra gällande, att ordboksarbetet från en forcering för några år sedan återigen hade sjunkit tillbaka till en vida långsammare takt. Det är ett misstag av herr Boberg. Det är inte heller så, att det under sista tiden icke kommit ut några häften. Det kom för kort tid sedan, efter vad som meddelats mig, ut fyra häften, som trycktes tror jag under förlidet år. Det är möjligt, att dessa häften icke nått ut i bokhandeln ännu, men det hindrar icke, att de kommit ut. Om jag inte misstar mig, omfatta de mellan 30 och 40 ark, det är alltså en mycket aktningvärd produktion.

Vad sedan ordbokens innehåll beträffar och det intresse, detta innehåll kan ha för den stora allmänheten, så beror det ju alldeles på, hur man ser saken. Det är emellertid givet, att när där, som herr Bergman redan påpekat, ges en framställning av vårt språks ordförråd från ordens uppkomst och ända fram till våra dagar med alla de olika betydelseskiftningar, som förekomma, så är detta ett område, som för hela vår kultur, icke minst den historiska forskningen, har synnerligen stor betydelse. Så snart man sysslar med historisk eller annan likartad forskning, är detta alltså ett arbete, till vilket man nödgas gå tillbaka för att hämta de upplysningar, man behöver.

Naturligtvis förhåller det sig icke heller så, även om utgivningen tidigare gått långsamt, att när arbetet blir färdigt — jag tror, att man för närvarande kan beräkna omkring ett 30-tal år till dess — det då skulle vara föråldrat. Det är klart, att den nya ordsfatt, som kommit till under de allra sista åren, givetvis icke kan hinna föras in i de äldre häftena — det kan emellertid möjligtvis ske i ett supplement — men hela det ordförråd, den ordsfatt, som använts i svenska språket från äldsta tider och ända fram till våra dagar, får i detta arbete alltjämt sin belysning.

Jag är som antyts ledsen, att jag inte anade, att det i dag skulle bli debatt om Svenska akademiens ordboksarbete, ty då skulle jag givetvis ha kunnat bereda mig närmare och giva vida fullare upplysningar än jag för närvarande har givit. Jag kan emellertid med full visshet påstå, att efter den omläggning, som gjordes för några år sedan, arbetet på ett helt annat sätt har kunnat forceras, och utgivningen har skett i vida raskare tempo. Om jag inte tar miste, gjordes också för ett par år sedan just med anledning av en framställning inom statsrevisionen en ganska noggrann och ingående undersök-

ning om de förhållanden, under vilka arbetet bedrevs, men jag tror mig minnas, att den undersökningen resulterade i, att man ansåg, att ingen anmärkning numera kunde göras däremot.

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)*

Herr Pauli: Herr talman! Jag har i flera väsentliga punkter blivit förekommnen av herr Clason. Min avsikt var också att protestera mot de synpunkter, som herr Boberg anlagt på detta stora ordboksarbete. Jag gick med anledning av de upplysningar, herr Boberg hämtat från bokhandeln, och ringde upp Nordiska bokhandeln. Där fick jag visserligen bekräftat, att man inte för tillfället hade inne några häften senare än för 1923, men man visste, att häften funnos färdiga för utsändning från Lund, och man motsåg dem vilken dag som helst. Detta överensstämmer alltså med de upplysningar, som herr Clason lämnade.

För övrigt kan man naturligtvis inte bedöma takten i ett arbete som detta efter antalet häften, som årligen utkommer i bokhandeln. Jag ber att få hänvisa de intresserade till två artiklar, som för ungefär en vecka sedan funnos införda i Svenska Dagbladet av en fullt kompetent bedömare av denna sak, nämligen professor Ekwall i Lund. Han upplyser där, att man redan 1916 företog en begränsning av arbetets omfång och en ökning av arbetstakten, men detta befanns otillräckligt. Det var 1920, som på initiativ av ordboksarbetets nuvarande ledare, professor Tuneld, den radikala omläggning ägde rum, som lett till att arbetstakten under de sedan dess förflutna fem åren kunnat ökas högst betydligt. Under denna period har i medeltal utgivits dubbelt så många häften om året som under den föregående tiden, och man kan på det hela taget säga, att arbetet nu fortskrider fyra eller fem gånger så fort som för några år sedan. Detta resultat har kunnat vinnas genom en begränsning på flera punkter, särskilt genom en begränsning av språkproven men även genom en begränsning av de etymologiska och ljudhistoriska avdelningarna; på dessa punkter anser man sig i stället kunna hänvisa till sådana stora nytukomna arbeten som professor Hellquists arbete, Etymologisk ordbok och dylika. Slutligen har det hela också påskyndats genom en mera ändamålsenlig organisering av arbetet. Visserligen kommer det tydligen att dröja ett par tre årtionden ännu, innan arbetet är färdigt, men det är ju något helt annat än det halvtannat sekel, som endast för ungefär tio år sedan ansågs vara nödvändigt för ordbokens fullbordande.

Beträffande den värdesättning, som herr Boberg företog av ordboken, har den ju redan bemötts. Man kan naturligtvis omöjligt anlägga den synpunkten på ett arbete som detta, att det skall kunna äga omedelbart intresse för hela den bildade allmänheten. Man måste givetvis göra skillnad mellan populärvetenskapliga och grundläggande vetenskapliga verk. Och jag tror, att kammarrens ledamöter snarare kunna dela den uppfattning, som professor Ekwall i den nämnda artikeln uttalar, nämligen den, att vår nation kan vara stolt över ett arbete som detta, vilket inte blott står i jämnhöjd med alla liknande arbeten, som äro utgivna i främmande länder, utan i flera avseenden överträffar dessa.

När herr Boberg anför, att man i Italien inställt utgivandet av ett liknande arbete, som jag för övrigt inte känner närmare till, så får jag verkligen säga, att det är ett exempel, som man bör observera men icke imitera. Jag vill för övrigt påpeka, att man under den nya regimen i Italien icke uteslutande har satt den vetenskapliga storproduktionen på indragningsstat, utan att man tvärtom planerar startandet av ett så stort och föga populärvetenskapligt företag som utgivandet av en fullständig dialektatlas över hela Italien. Detta som en liten motvikt mot de upplysningar, som herr Boberg här lämnade.

Jag ber också att få framhålla, att talet om arbetets efter några år för-

Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)

ältrade karaktär i stort sett inte håller streck. Den materialsamling, det innehåller, bibehåller sitt värde, och det enda material, som efter några årtionden kommer att saknas, är givetvis den rent nusvenska ordsfatt, som sedan kommit till, och för det ändamålet finns ju, som vi veta, under utgivande den förträffliga, mera kortfattade och populärt lagda Nusvensk ordbok av Östergren.

Jag tror alltså man kan anse, att den kritik, som herr Boberg framfört, och som han ansåg böra utmynna i en utredning, huruvida icke hela detta arbete borde upphöra, är i allt väsentligt obefogad. Jag har inte här velat inlåta mig på den egentligen föreliggande frågan, men min ståndpunkt i det avseendet är, att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lyberg: Herr talman! Jag beklagar, att den hjälp, jag fått från herr Boberg, har förbundits med en kritik av ordboksarbetet, som jag visserligen tror i stort sett varit befogad, men som måhända vittnade om mindre förståelse för detta arbetes betydelse än som för min reservations framgång kan anses vara lämpligt. Jag vill för min del upprepa, vad jag sagt, att jag, liksom säkerligen de flesta i denna kammare, har stor égard för detta arbete och tror på dess stora kulturella värde.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att säga detta utan huvudsakligen med anledning av vad herr Dahl yttrade. Såvitt jag förstod honom rätt, hade han i stort sett just icke så mycket att erinra mot kritiken av det nuvarande annonseringssystemet. Han hade emellertid, såvitt jag uppfattade honom rätt, två invändningar. Han sade, att han icke trodde det alltid vore tillräckligt att annonsera i en ortstidning. Nej, det tror inte heller jag, men fastän här mera allmänt talats endast om ortstidningar, hindrar det ju icke, att vare sig Kungl. Maj:t i administrativ väg, om det skulle gälla statens egna ekonomiska intressen, eller eljest statsmakterna i lag för vissa fall föreskriva, att annonsen skall intagas i ytterligare en tidning, naturligtvis i en sådan, som mera allmänt läses av dem, man vill nå med annonsen. Vidare invände herr Dahl, att tidningarnas expeditioner icke voro så väl ordnade, att en skyldighet för dem att till registrering anmäla annonser vore lämplig att föreskriva. Ja, tanken på en dylik skyldighet är visserligen framkastad, men det är ju ingen, som velat binda sig därvid. För min del har jag inte yttrat mig om den speciella saken i reservationen, men det förefaller mig vara lämpligare att föreskriva, att vederbörande annonsör har att, inom viss tid efter det annonsen skulle vara införd, till en dylik upptagningsanstalt skicka in avskrift eller avtryck av annonsen. Jag tror, att det är mycket lätt att lösa den delen av problemet. Då herr Dahl slutligen sade, att Kungl. Maj:t ju kan utreda och ordna det hela utan att riksdagen skriver, så är ju detta fallet inte så sällan, vilket ändå inte hindrar, att riksdagen brukar skriva, om ett önskemål föreligger.

Till sist skulle jag vilja gentemot herr Åkerman säga, att då han vill göra gällande att vad som föreslås beträffande annonseringen är ungefär detsamma som hittills gäller: på sätt och vis en skatt, som tages ut av svenska folket, så är det kanske riktigt. Skillnaden är dock den, att det i ena fallet är en beskattning, som är alldeles nödvändig med hänsyn till den annonserings syfte, som det är frågan om, men i andra fallet, nämligen om man annonserar i Posttidningen, är fullkomligt meningslös.

Herr Åkerman trodde visst, att jag velat vara rolig genom att tala om handelsidkerskor. Jag nämnde en hel del, bland annat *handelsidkare* och handelsidkerskor.

Till sist tror jag herr Åkerman sade, att han inte kunde »förstå», att herr Pers med sin speciella uppfattning kunde ansluta sig till min reservation.

Ja, att herr Åkerman icke förstår detta, behöver ju inte bero på herr Pers och inte på min reservation, utan kan ju möjligen bero på herr Åkerman själv. Jag vill emellertid säga, att det förefaller, som om det berodde på herr Åkerman, eftersom han förbisåg eller åtminstone i sitt anförande icke talade om, att det för närvarande är ett obönhörligt sammanhang mellan den legala annonseringen och ordboksarbetet. Det är ju därför ett bifall till min reservation med nödvändighet kräver, att också frågan om ordboksarbetet i viss mån upptages till behandling.

•
Ang. sättet för
legala
annonsers
publicering.
(Forts.)

Herr **Boberg**: Jag är tacksam mot herr Clason för den upplysning han lämnade, att två häften verkligen nu kommit ut. Då jag förhörde mig om denna sak häromdagen, så fick jag i alla fall den upplysningen av våra två största bokhandlare här i Stockholm, att några sådana häften icke utkommit och att de inte visste någonting därom. Nu är det ju väl det. Men kvar står i alla fall, att under 1924 inte utkom ett enda häfte. Så upplyste man mig i bokhandeln.

Nu ha alla de lärda herrarna här ringat omkring mig, stackars olärde man, för att alldeles stänga ner mig i den här frågan. De tro, att jag inte har det minsta intresse för kunskap och vetenskap och sådant där. Tvärtom, tvärtom! Jag har tittat därefter som en katt i mörkret i all min tid och varit mycket angelägen om att förvärva det lilla, jag kunnat. Jag har också studerat detta ämne och är inne i det, även om jag f. t. inte kan klargöra det så som jag önskat. Jag har kommit underfund med, att flera av dessa lärda herrar icke känna till arbetet eller ha det; men de prisa det i alla fall för dess stora värde och vetenskapliga förtjänster, vilket jag också tror, att det har. Men min åsikt är, att det skulle utges inom rimlig tid och inte ta sådana orimliga proportioner, som det har gjort. Inte kunde väl Gustav III, så fantasirik den kungen än var, föreställa sig, att akademien skulle uppfylla hans löfte och följa hans intentioner att utge en ordbok och grammatik med sådana dimensioner, att den förra skulle taga minst 70 år för sin fullbordan.

Nu sade herr Bergman, att jag påstått, att 35 år, som återstå, redan voro fullbordade utan att arbetet hunnit bli färdigt, vilket visar, att även lärda herrar kunna höra fel. Herr Bergman polemiserade mera mot sin uppfattning av vad jag sade, än mot vad jag verkligen sade. Vidare begick han ett misstag på en annan punkt, då han sade, att jag påstått, att Posttidningen höjt annonspriset utan att fråga Kungl. Maj:t. Jag betonade tvärtom att höjningen skett efter Kungl. Maj:ts hörande, och att Kungl. Maj:t har rätt att bevilja detta. Även herr Pauli, som är en så lärd man, visade i sitt anförande, att han icke uppfattat mig rätt. Han påstod, att jag uttryckt mig afnörunda än jag verkligen gjorde. (Herr Pauli: I vilket avseende?) Jo, herr Pauli sade, att jag ville, att ordboksarbetet skulle inställas. Men jag citerade endast, vad vår minister i Rom inberättat till svenska regeringen och vidare upplyste jag om, vad en romersk tidning sagt om motsvarande ordboksarbete i Rom: att det var ett lika onyttigt som lärt arbete. Jag fruktade, sade jag, att om vårt ordboksarbete fortsatte på detta sätt, komme det att gå därefter, att det måste upphöra även det genom sin orimlighet. Ty om det icke blir fullbordat inom rimlig tid, så dö ju alla subskribenterna och vilka skola sedan läsa det och hava intresse därav?

Nu vill jag bara, att vi skola tänka på denna sak och sätta oss in i den samt om möjligt hjälpa dessa mycket lärda herrar, för vilka jag har stor respekt, att om möjligt påskynda arbetet, så att det blir fart i det, idé med dess utgivande, så att det kommer att lända svenska folket till nytta inom rimlig tid. Ty här visar det sig, att om en samling av mycket lärda och var för sig utmärkta män skola tillsammans arbeta och utföra något, händer det ofta, att

Ang. sättet för
legala
annonser
publicering.
(Forts.)

de tillsammans utföra ett sämre arbete än den enskilde skulle ha gjort, om han fått ta det om hand.

Herr Lyberg yttrade visst, att han fått så dålig hjälp av mig, och det kan jag ju ge honom rätt i. Det var icke heller min mening att hjälpa honom, utan min mening var endast att framhålla, vad jag själv tänkt och känt i saken. Även om jag inte hade haft någon med mig, skulle jag ha sagt det ändå, eftersom jag tyckte, att det var rätt.

Nu finns det många, som dyrka vetenskapen på ett rentav, jag skulle vilja säga, avgudiskt sätt. Så fort ordet »vetenskap» nämnes och man slår på denna etikett, sen blir det tabu, så att man icke får röra vid det. Men vetenskapen måste väl, även den, arbeta på ett förnuftigt sätt. Här gäller det nu en ekonomisk fråga. Om man bedriver ordboksarbetet så, att när staten lagt ned ytterligare några miljoner kronor därpå och subskribenterna dött utan att ha fått se arbetet färdigt samt det kommer att ligga på hyllorna i antikvariaten — så kommer det föga att motsvara sitt höga syftemål. Vart gå då de löften, som gävos vid utgivandet, och de förväntningar, som de lärda gävo utryck åt och förespeglade svenska folket, och som svenska folket väntat att se infriade i avseende på arbetets fullbordan och nytta?

Herr Clason: Jag tror, att det stenografiska protokollet skall komma att innehålla, att jag sagt i mitt förra anförande, att förslidet är trycktes fyra häften, icke två häften, såsom herr Boberg nyss ville återge det. När dessa utsänts i bokhandeln, vet jag icke, men jag tror, att de för närvarande äro utsända.

Vad jag ock vill göra gällande, är, att då man börjar en debatt i svenska riksdagen om ordboksarbetet, bör man taga reda på de faktiska förhållandena och icke anføra, att så och så är det, efter vad man inhämtat i en bokhandel, och sedan komplettera denna utsago med ursakten att »om de ljuga, så ljuger jag». Sådana uppgifter tror jag knappast äro på sin plats i riksdagen.

Hur saken i verkligheten förhåller sig, skall jag nu be att få närmare meddela; jag har nämligen sedan mitt förra anförande hunnit få mera detaljerade uppgifter, som härröra från en artikel i Svenska Dagbladet. Det förhåller sig så, att sedan forceringen, som bekant, börjat 1920, uppnåddes 1920 en produktion av 31 ark, 1921 av 40 ark och de tre sista åren 1922, 1923 och 1924 av 41 ark årligen. Det är alltså produktionen för närvarande. Om denna produktion sedan åtföljts av ett lika snabbt utsändande från trycket, känner jag icke, men herrarna förstå av det anförda, att efter 1920 en mycket stark forcering av arbetet ägt rum; man har också beräknat, att det på ett 30-tal år skall vara fullbordat.

Herr Dahl: Herr Lyberg förklarade i sitt anförande sin avsikt vara, att den legala annonseringen icke skulle inskränkas till ett kungörande i ortstidningarna, utan att det skulle åligga myndigheterna, såsom hans ord föllo, att i enstaka fall också annonsera i de mera spridda centrala tidningarna. Jag vill verkligen icke uttala någon lyckönskan till myndigheterna, om de i dessa s. k. enstaka fall skola göra sitt val mellan annonsering i de olika centrala tidningsorganen. Då man vet, hur konkurrensen står hård mellan tidningar av olika riktningar, när det gäller lokala annonser, så kan man tänka sig, hur det skulle bli, om det gäller de legala annonserna och i vilken utsträckning myndigheterna då skulle drabbas av svårigheter. Jag tror, att detta uppslag är så svävande, att det innebär en mycket svårframkomlig väg.

Vidare meddelade herr Lyberg, beträffande det ifrågakomna annonsregistret, att han tänkt sig, att annonsörerna skulle ha skyldighet att vid annonseringen tillika till något centralorgan inskicka ett avdrag av annonsmanuskriptet, som då skulle bilda underlag för detta register. Det var en mycket

värdefull upplysning, och jag tror, att talaren efter den upplysningen, även om han finge bättre hjälp, än han ansett sig ha fått, aldrig skulle få någon framgång för sitt yrkande. Jag tror, att den annonserande allmänheten skulle betacka sig, om ytterst på dess ansvar detta register skulle föras.

Följaktligen menar jag, att denna upplysning ytterligare bestyrker, att den väg, som motionären och reservanten föreslagit, icke för till önskat resultat.

Herr **Lyberg**: Gent emot herr Dahl vill jag endast erinra, att, för det fall att annonseringen överhuvud taget skall ombesörjas på den annonseringsskyldiges enskilda initiativ, det väl icke är mera än man rimligen kan begära av honom, om det tillika stadgas skyldighet för denne att till annonsregistret insända ett avtryck av den annons, som han har skyldighet att låta införa i tidningen. Jag kan icke inse, att detta blir något så besvärligt, och ännu mindre, att det är något annat än vad man skäligen kan ålägga annonsören, vare sig denne är enskild person eller en myndighet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Pålsson** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sin platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet **Olsson** avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 158, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 166, angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre kanslivaktmästaren vid beskickningen i S:t Petersburg Joan Sarap och portvakten och kanslivaktmästaren vid beskickningen i Madrid Pedro Fernandez;

nr 167, angående förvärvande av beskickningshus i Washington;

nr 168, med anhållan om riksdagens godkännande av vissa å allmänna konferenserna för samfärdsels- och transiteringsfrågor i Barcelona och Genève antagna överenskommelser;

nr 169, angående viss ersättning åt aktiebolaget Torf;

nr 170, angående förvärvande för telegrafverkets räkning av fastighet i Oskarshamn;

nr 173, angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning;

nr 175, angående pension åt polismannen G. Söderström;

nr 176, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt förre vaktkonstapeln Anders Petter Johansson Rasks änka Carolina Kristina Rask;

nr 179, angående förkortning av tiden för vissa arrenden;

nr 180, med förslag till överlåtande av utgården Graneberg under Ultuna egendom i Uppsala län mot erhållande av viss annan egendom; samt

nr 187, angående lindring i betalningsvillkoren för lån från dräneringsfonden.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående övergångsbestämmelser i anledning av blivande beslut om uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden, m. m. jämte en i ämnet väckt motion, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare jämte en i ämnet väckt motion, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område, tillhörande klockarbostället i Kopparbergs församling;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett inom Vetlanda stad beläget, klockaren och organisten i Vetlanda församling på lön anslaget jordområde;

nr 25, i anledning av väckt motion om kontrollstämpling å kött av importerade levande idisslande djur; samt

nr 26, i anledning av väckta motioner angående återlämnande av visst kronan tillhörigt område till Ronneby stad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om utsättande
av parti-
beteckningar å
omröstnings-
listorna.

Föredrogos ånyo första kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om utsättande av partibeteckning för ledamöterna å de vid öppen omröstning använda omröstningslistorna.

I en inom första kammaren väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 197, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen eller åtminstone första kammaren för sin del ville besluta, att å de vid öppen omröstning använda omröstningslistorna vid varje riksdagsmans namn antecknades dennes partibeteckning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *von Geijer*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Lindhagen: Denna motion avser endast något, som rör den sista illusionen, när man börjat inskränka tillämpningen av det gamla demokratiska kravet på öppen omröstning. Vi hava ju alltid föreställt oss, att saken skulle kunna ordnas på det sättet, att den öppna omröstningen hölls, då den begärdes, och att det sedan antecknades i protokollet, vilka som röstat för eller emot. Nu har emellertid, som bekant, det ordnats på det sättet, att någon anteckning i protokollet icke sker över sådana omröstningar annat än i de fall, att någon kan, efter mycket besvär, uppbringa 15 personer i denna kammare och 23 i andra kammaren, som ge tillstånd till, att sådan anteckning får ske. Så skall man också då ha den turen, att alla dessa personer äro närvarande vid uppropet i kammaren, för att detta lovliga, men såvitt möjligt förhindrade försök skall kunna lyckas. Nu har jag från ledamöter i det utskott, som behandlat denna sak här och i andra kammaren, fått veta, att anledningen varför man gått denna krångliga väg är den, att inom de s. k. demokratiska partierna funnes vissa personer, som icke alls vore vidare hängade för den öppna omröstningen och icke önskade att man här skulle få veta, huru vi röstat. Det kan ju finnas skäl för en sådan ståndpunkt, men för att då kunna kompromissa ihop saken så, att man skulle få även dessa, som icke ville vara med om den öppna omröstningen, med på denna omröstning, därför ställdes det här spektaklet till, herr talman! Jag har varit med om de gamla tiderna, då det var någon mening i våra programpunkter, men ett så uppenbart avståndstagande hade jag icke tänkt skulle kunna äga rum, allra minst efter den allmänna rösträttens genomförande. Således: den nuvarande ordningen är tillkommen, för att de medlemmar inom de demokratiska partierna, som icke ville hava den öppna omröstningen, skulle få sitt lystmäte, genom att man förfuskade den öppna omröstningen. Så hade man dessutom tänkt sig från början, åtminstone förslagsställarna till denna kompromiss, att de här omröstningslistorna skulle efter tre eller fyra dagar stoppas i papperskorgen, så att eftervärlden icke alls skulle få veta något, och man i möjligaste mån skulle vara såverad, beträffande vilken mening vi haft. Detta gick icke. Kompromissarierna nr två tyckte, att det var att gå för långt, så att det blev äntligen på det sättet, att dessa omröstningslistor skola samlas och förvaras i någon arkivgömma här i riksdagen till ledning för den närmaste framtiden och eftervärlden. Då tycker jag, att det icke vore mer än rimligt, att man, för att kunna bedöma denna omröstning, en sak, som också har betydelse för att förstå och begripa partiernas metamorfoser, något, som fått så framträdande betydelse och blivit en så framträdande tidsföreteelse just i våra dagar, skulle efter att ha kommit till dessa arkivgömmor och med möda fått fram detta papper, också kunna på rak arm få se, vilken partiriktning den röstande tillhörde. Jag trodde, att detta var en så självklar sak, att den kunde ordnas utan beslut från kammaren endast av talmannen och sekreteraren. Men för säkerhets skull väckte jag denna motion.

Nu hoppades jag, att detta rimliga krav skulle tillstyrkas av utskottet. Men, nej! För det första säges att »motionärens yrkande synes ej äga sådant samband med den av riksdagen beslutade anordningen av den öppna omröstningen, som motionären velat göra gällande». Vad är det för underliga fraser? Motionären har sagt, precis vad det skulle tjäna till, och det är utskottet som skall svara på detta och inte gå som katten kring het gröt. Och det är ett nästan enhälligt utskott till på köpet, från alla partier! Vidare säger utskottet, att det finns förteckningar på kamrarnas ledamöter, och i dem är det ju angivet, vilka partier de olika medlemmarna tillhöra, ja även i personregistren, som riksdag efter riksdag utarbetas och i tryckt form åtfölja riksdagens protokoll och handlingar, finnes partibeteckning angiven för varje

*Om utsättande
av parti-
beteckningar å
omröstnings-
listorna.
(Forts.)*

Om utsättande
av parti-
beteckningar å
omröstnings-
listorna.
(Forts.)

ledamot. »Något fog för vidtagande av den av motionären föreslagna anordningen torde alltså icke förefinnas», säger utskottet. Återigen en sådan där kringgående rörelse! Foget är, att de, som leta i listorna, skola slippa besväret att gå till andra arkivgömmor och andra handlingar för att efter ett ytterligare mödosamt arbete med uppletande av personernas namn i de olika registren kunna slutligen skaffa sig en föreställning om huru saken förhåller sig.

Det är således tydligt, att utskottet är solidariskt med den stora kompromissen, att här skall förhindras i möjligaste mån en upplysning. Och för detta ändamål är utskottet tvunget att skriva så som utskottet gjort.

Jag hemställer om bifall till motionen.

Herr von Geijer: Herr greve och talman! Den ärade motionären är ganska elak mot utskottets utlåtande. Om jag icke missuppfattade honom, beskyllde han utskottet, att det gjort sig skyldigt till åtminstone en ömklig fras. Den ömkliga frasen skulle vara, om jag förstod honom rätt, den första av de invändningar, som utskottet här framställt, att »motionärens yrkande synes ej äga sådant samband med den av riksdagen beslutade anordningen av den öppna omröstningen, som motionären velat göra gällande». Ja, för att riktigt uppfatta vad utskottet här menar, så gäller det å andra sidan att förstå, vad motionärens yrkande och syfte är, och det ställde sig för utskottet icke så synnerligen lätt. Det torde väl å andra sidan icke ha varit meningen, att motionären skulle ha velat tillgodose endast en banal nyfikenhet, utan det skulle väl vara ett viktigare intresse, som han här velat tillgodose, det vetenskapliga intresset, så att säga, eller systematiseringen av de olika partiernas ställning för framtiden, så att verklig nytta skulle kunna dragas därav. I denna sin mening tyckte sig utskottet ha fått stöd av ett yttrande i motionen. Här yttras nämligen först: »Varken nutid eller framtid får någon möjlighet att åtminstone ur det i landet spridda riksdagstrycket taga kännedom om deras strider och förhoppningar och bilda sig någon uppfattning om utvecklingens gång och partiväsensendets metamorfoser.» »Deras» — det betyder minoriteternas! Det var sålunda framtiden, jag också visade på, det var detta, som jag menade. då jag talade om de vetenskapliga resultaten. Men om man verkligen vill på allvar se efter, huru dessa minoriteter möjligen kunna ha växlat, och hur personerna därvidlag röstat, så finns denna möjlighet redan nu. Det finns redan nu möjlighet att få reda på, vilket parti ledamöterna tillhöra. Den möjligheten finns i våra kataloger och förteckningar över kamrarnas ledamöter, den finns i registren och i riksdagstrycket, och det får väl anses vara tillräckligt. För dem, som av sådant lojalt intresse, som jag nämnde, vilja taga reda på huru frågorna behandlats eller omfattats av de olika meningsriktningarna, vilka vi kalla för partier, finnes denna möjlighet sålunda synnerligen lätt till hands. Men att utöver detta, att utöver den möjlighet, som redan är beredd, belasta uppspölistorna med anteckningar om, till vilket parti en viss riksdagsman hör, föreföll utskottet onödigt och till ringa nytta, så mycket mer, som partierna lätt kunna skifta. Och nu är jag framme vid skälet, varför jag reserverat mig, och jag skall då med herr talmannens tillstånd, eftersom jag icke ämnar yrka bifall till någon reservation angående motiveringen, utan min reservation avsåg att utgöra ett argument för avslag, säga några ord till förklaring. Jag anser nämligen, att ordet parti, sådant det här tagits av motionären, icke finnes på något som helst sätt lagligen begreppsbestämt vare sig i grundlag, vallag eller några andra laga bestämmelser. Över huvud finns det icke i vår rätt. Vid sådant förhållande synes det mig olämpligt att i en ordningsstadga av ifrågavarande art, som dock har karaktären av legal bestämmelse, föra in ett dylikt svävande begrepp.

Herr greve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Herr Clason: Då här debatteras det sätt, varpå omröstningsresultatet skall tillkännages i kammarens protokoll, skall jag tillåta mig att för min del uttala det önskemål, att man toge under omprövning, huruvida icke resultatet av votering med namnupprop kan intagas i protokollet på annat sätt än som har skett vid det tillfälle, då hittills resultatet av sådan omröstning med namnupprop där har intagits. Därvid har man nämligen gått så till väga, att man infört själva uppsproplistorna, där det upptages ej blott vem som röstat ja eller nej och dem, som avstått, utan dessutom även namnen upptagits, ehuru utan röstgivningsanteckning för alla som varit frånvarande, sjuka o. s. v. En enkel omröstning tager på det sättet upp tre sidor. Jag undrar, om det är nödvändigt att använda denna något vidlyftiga utväg, och om man inte skulle kunna gå till väga här som i åtskilliga andra länder, att man helt enkelt antecknar med ledning av listorna, att de och de ha röstat ja, de och de ha röstat nej, de och de ha avstått och därmed punkt! Som det nu ser ut i här föreliggande tryckta protokoll, är det dessutom rätt svårt att, om man följer den rad, mot vilken en persons namn utmynnar, i hastigheten kunna uppfatta på vilken siffra i spalten den raden sedan pekar. Jag tror, att det skulle bli mycket tydligare, om man använde ett annat redigeringsätt i protokollet än som här använts.

Om utsättande av partibeteckningar å omröstningslistorna.
(Forts.)

Jag har naturligtvis intet yrkande att göra, men jag har velat påpeka saken.

Herr Lindhagen: Motionen innehåller två alternativa yrkanden, herr talman! Min mening var att yrka bifall till det andra alternativet, eller att första kammaren ville besluta att för sin del bifalla vad som här föreslagits.

Herr von Geijer talade om, att man skulle belasta de här uppsproplistorna med dessa partibeteckningar. Men de tryckas ju, och då kan man sätta inom parentes och trycka partibeteckningarna, såsom det sker i katalogen. Det kan väl knappast kallas att belasta listorna.

Herr Hansson, Gustav: Herr talman! Endast några ord med anledning av herr Lindhagens första yttrande. Herr Lindhagen anförde, att bland oss, som hava deltagit i arbetet inom det utskott, som förberedde de nu gällande omröstningsbestämmelserna, funnits de, som icke ville ha sina namn kända vid de öppna omröstningarna, och därför hade sättet för omröstning blivit sådant som det blev. Jag ber att få säga, att det var nog ingen inom utskottet, som hade denna tanke, men vi ansågo det föreslagna omröstningssättet vara praktiskt och ändamålsenligt, och det var därför, vi tillstyrkte detsamma.

Vad beträffar, herr Lindhagens motion, som nu föreligger till prövning, vill jag säga, att jag tror icke, det förefinnes något behov av en sådan anordning, som han föreslagit. Däröfver vittnar även det förhållandet, att i andra kammaren, där väl behovet klarast skulle framtråda, något liknande förslag mig veterligen icke blivit framställt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Det sista förhållandet beror helt enkelt därpå, att jag icke är medlem av andra kammaren. Annars skulle detta förslag ha framkommit där, och det hade då icke framkommit i första kammaren. Det var då icke något så ståtligt argument från den siste talaren.

Jag vidhåller, vad man sagt mig från tre håll, att hela den nuvarande ordningen är uppgjord icke av utskottet självt från första början utan av ett privat konciliium först för att giva en form, varigenom personer, som voro motståndare till den öppna omröstningen, skulle kunna vara med om den öppna omröstningen. Och att utskottet sedan följt sina tillskyndare och sagt, att det

Om utsättande av partibeteckningar å omröstningslistorna. var praktiskt, det låg i själva arrangemanget, att detta skulle man säga, och det skulle man också vidhålla. På det sättet förhåller det sig, herr talman.

(Forts.)

Herr Hellberg: Jag måste säga, att det blir nästan för mycket med herr Lindhagens ständiga uppsträckningar av alla möjliga, såväl utskott som enskilda ledamöter, för deras handlingssätt. Vi hava här sökt att finna en form för omröstning, som skulle vara praktisk och ändamålsenlig, och jag tror, att det inte är någon i kammaren, som inte gjort den iakttagelsen, att det är ett utmärkt praktiskt sätt detta att resa sig. Voteringen går fort, och vill man se efter, hur en viss person röstat, så har man också tillfälle till det. Det finns ingenting i den öppna omröstningens idé som kräver, att ovillkorligen namnen skola angivas i varje fall för dem, som rösta. Jag vill erinra om det faktiska förhållandet i våra stadsfullmäktigeförsamlingar, där denna öppna omröstning praktiseras. Där antecknas aldrig namnen, aldrig hur den ena eller den andra röstar, utan där nöjer man sig med att anteckna summan: så och så många ja, så och så många nej och så resultatet. Det är ungefär motsvarande åtgärder, som här vidtagits.

Vad sedan beträffar det här förslaget, som herr Lindhagen framställt, måste jag säga, att jag finner i allra högsta grad onödigt, att man skulle utsätta partibeteckningen, till yttermera visso, vid namnen, då namnanteckning begärts. Det är väl så, att denna anteckning av namnen har man begärt därför, att ett visst antal valmän skola kunna se, huru den eller den riksdagsmannen röstat. Men vi måtte väl inte behöva upplysa valmännen inom en valkrets om, vilket parti deras representant tillhör; det veta de väl förut.

Sedan yttrade herr Lindhagen, att man skulle behöva gå till arkiven och forska för att få reda på partibeteckningen. Ja, mina herrar, de ibland oss som väcka så mycken uppmärksamhet inom vetenskapen i en framtid, att man vill taga reda på, huru de röstat, i en eller annan fråga, de äro förmodligen även kända också till sin partiställning! Och jag kan omöjligen föreställa mig, att vetenskapen kan hava något intresse av att undersöka, huru menige man röstat i en viss fråga. Och är vetenskapen så vetgirig, att den vill veta även denna detalj, då kan vetenskapen göra sig det lilla besväret att gå till medlemsförteckningarna.

Herr Lindhagen: I Stockholms stadsfullmäktige går det inte alls till på ett så enkelt och lättvindigt sätt, som herr Hellberg trodde, utan där går det till så, att det antecknas, att den och den röstat ja, och att den och den röstat nej, och man rör sig inte bara med några klumpsummer.

För resten, här är det ju inte fråga om att få veta hur några märkvärdiga personer röstat, utan frågan är att få veta litet angående vad jag kallade partiernas metamorfoser — en ofantligt intressant företeelse.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionens senare alternativ; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens tredje tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionens senare alternativ.

*Om utsättande
av parti-
beteckning å
omröstnings-
listorna.*

(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sin platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om viss skärpning av de i förordningen om motorfordon stadgade villkoren för erhållande av körkort.

*Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 107, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Uddenberg* i Varberg hemställt, att riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring av förordningen om motorfordon den 15 juni 1923, att däri uttryckligen föreskrefves, att sökande för erhållande av körkort skulle hava att jämväl förete legitimerad läkares intyg därom, att han ågde normalt färgsinne.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen ville i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte överväga vidtagandet av lämpliga åtgärder i syfte att i möjligaste mån utesluta de risker, som vore förbundna med för närvarande rådande möjlighet för färgblinda personer att erhålla tillstånd att föra automobiler och andra därmed jämställda motorfordon.

Reservation hade avgivits av herrar *Schedin* och *Andersson* i Rasjön, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Schedin: Herr greve och talman, mina herrar! I egenskap av reservant till det utskottsutlåtande, som här föreligger för kammaren, ber jag att med några ord få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Om man studerar den motion, som avgivits i andra kammaren av herr *Uddenberg*, kan man ju förmoda, att det är omtänksamheten om den allmänna trafik-säkerheten, som gjort, att han väckt denna motion. Men om man ser efter det verkliga motivet för en sådan framställning, skall man lägga märke till att motionären exempelvis inte alls har kunnat påvisa ett enda fall, där bristande normalt färgsinne kunnat anföras såsom skäl till någon trafikolycka. Jag tycker ändå, att det är en billig begäran, att när en sådan ändring i lagbestämmelserna rörande trafiken med motorfordon ifrågasättes, vederbörande skulle kunna peka på något fall, där man har anledning misstänka, att färgblindhet varit orsaken till katastrofen. Det har inte kunnat påvisas, och det är i detta sammanhang också en plikt för mig att peka på, hurusom man på andra håll inte tillmätt en sådan här bestämmelse lika stor betydelse som motionären gör. I andra länder, såsom Danmark, Norge, Finland och Tyskland, har man ingenting särskilt stadgat om att man skall äga normalt färgsinne, utan där synes man komma till rätta med detta problem utan sådana bestämmelser. Och i England behövs ingen särskild prövning i detta hänseende för att erhålla körkort.

Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)

Vidare vill jag påpeka, hurusom motionären tycks ha förbisett eller förbigått de konsekvenser, som skulle komma att följa genom en skärpt lagstiftning på detta område. Lagstiftningen måste väl inrikta sig på tillgodoseende av den allmänna säkerhetens krav. Men detta kan ingalunda ske efter dessa linjer. För att säkert kunna föra ett motorfordon, är det i högst få undantagsfall, som normalt färgsinne behövs. Det är andra egenskaper, som böra utmärka motormannen och som göra, att han i regel kan utan minsta mankemang föra sitt fordon, trots att det kan föreligga defekt i färgsinnet. Det är de moraliska egenskaperna hos motormannen, som är det väsentliga. Det är psykisk balans, som är nödvändig i detta fall. Och det är särskilt ett krav, som man härvidlag kan ställa, nämligen avhållsamhet från rusgivande drycker.

De konsekvenser, som den av motionären föreslagna lagstiftningen skulle föra med sig, komma att gå ut över en hel del människor, som, även om de äro behäftade med färgblindhet, dock kunna anses ur andra synpunkter vara fullt berättigade att föra motorfordon. Jag tänker dels på de avlägset boende, där automobiltrafik är alldeles nödvändig, för att man skall kunna komma i kontakt med världen, såsom man brukar säga, och dels på hurusom motorcykeln är ett fortskaffningsmedel för många arbetare. Det är tämligen visst, att en sådan framställning, som motionären här gjort till riksdagen, ifall den bifölles, skulle verka synnerligen orättvist för dessa människor, som enligt min uppfattning hava absolut berättigade krav att kunna få begagna sig av dessa moderna fortskaffningsmedel. Man avser här särskilt säkerhet för den trafik, som äger rum i närheten av järnvägslinjer, där landsväg och järnväg gå i plan med varandra, och vi förstå, att det finnes andra trafikanter på dessa vägar än dessa motormän. Jag tänker mig ett sådant fall, som att en hästskjuts går fram hösttiden, då vägarna äro frusna. Det finnes en signalanordning vid vägövergången, men vederbörande, som kör, hör kanske inte, att tåget kommer, och han skall då vara hänvisad till att begagna sig av sitt färgsinne, d. v. s. han måste bedöma de ljussignaler, som finnas vid vägövergången. Det skulle bliva rätt egendomligt, om man verkligen skulle behöva taga konsekvensen och även lagstifta för dessa fall. Jag kan nämna flera exempel, där samma förhållande råder. Och det förefaller mig, att man borde tänka sig för, innan man lagstiftar alltför rigoröst.

Jag vill sedan något litet beröra andra lagutskottets uppfattning av denna motion och skall då med tillfredsställelse betyga, att även lagutskottet har understrukt, att inga som helst fall hava kunnat påvisas, där bristande färgsinne varit orsak till eller medverkande faktor ens vid trafikolyckor av nu berört slag. Och än mer, utskottet har i detta hänseende varit i tillfälle att höra en expert på området, som gav oss del av de upplysningar han satt inne med, och det kan vara av intresse att höra det svar denna expert gav på en förfrågan, huruvida han kände till några fall för övrigt, där bristande färgsinne varit orsaken till någon olycka. Då måste han hava in halva Europa för att kunna påvisa några enstaka fall, där färgblindhet varit orsak till olycka, dock, i intet fall någon kollision mellan motorfordon och järnvägståg.

Emellertid har utskottet kommit till den uppfattningen, att det anser, att något borde göras för trafikens säkerställande. Utskottet förmenar sålunda, att »det torde få förutsättas, att en ej oväsentlig risk för trafiksäkerheten är förbunden med den för närvarande förefintliga möjligheten för färgblinda personer att få föra automobiler och andra därmed jämställda motorfordon. Under sådana förhållanden håller utskottet ock före, att det är anledning att upp- taga till övervägande frågan om lämpliga åtgärders vidtagande i syfte att i möjligaste mån nedbringa denna risk». Det är ju rätt egendomligt förefaller det mig. Åtminstone är en sådan uppfattning svår att motivera. Det synes hava skett med ett pressande av de ofantligt små skäl, som förelegat för en

skrivelse till Kungl. Maj:t, och ett underkännande av de skäl, som föreläge för ett avslag på motionen.

Jag ber att få erinra om hurasom i senare delen av utskottets utlåtande angivits en väg, som synes utskottsmajoriteten inte vara oframkomlig, då det nämligen påpekas, att man vid statens järnvägar håller på att utexperimentera ett ljussignalsystem, som bättre skulle utesluta risker i detta hänseende. Ja, jag kan verkligen inte se något bärande skäl för en skrivelse i den i utskottsutlåtandet angivna riktningen, ty de vägar, som öppnas genom denna förändring på ljussignalområdet — jag torde här inte behöva ingå i några detaljer, då jag förmodar, att någon mera sakkunnig kommer att beröra den saken — giver anledning till förhoppningen, att saken skall kunna lösas på annat och bättre sätt, än genom skärpta bestämmelser för erhållande av körkort. Inga olycksfall äro antecknade, och man hade då kunnat nöja sig med att avslå motionen, med tanke på de många berättigade intressen, som därigenom bleve tillgodosedda.

Nu är det ju så, att ett utskottsutlåtande i regel blir bifallet av kammaren, och andra lagutskottets ordförande har särskild tur eller rättare sagt förmåga att här kunna lotsa sig fram mellan Scylla och Charybdis och få sin mening i hamn. Det förefaller därför kanske litet mindre förhoppningsfullt att här intaga en annan ståndpunkt, men jag har icke kunnat göra annorlunda. Jag kan visserligen för egen del, om frågan vore inskränkt till ett avgörande här inom riksdagen, väl förstå och väl uppskatta denna produkt av en konstnärlig formuleringsskicklighet, men det finnes en part där ute i landet, som aldrig får se något annat än klämman på ett utskottsutlåtande, som aldrig får läsa den där välvilliga motiveringen, och därför har jag fått lov att tala rent språk, så att säga, och yrka avslag på denna motion.

Såsom en liten sammanfattning till sist av vad jag sagt skulle jag vilja säga, att, då det icke kunnat påvisas några olycksfall såsom följd av bristande färgsinne, då konsekvensen av en sådan här lagstiftning skulle drabba hårt och orättvist i många fall, då våra grannländer icke hava någon särskild lagstiftning angående normalt färgsinne, då genom statens järnvägars åtgörande kravet på säkerhet på andra och bättre vägar synes kunna tillgodoses och då en skrivelse till Kungl. Maj:t följaktligen skulle kunna anses vara en överloppsgärning, finner jag mig, herr greve och talman, föranlåten yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig och herr Andersson i Rasjön vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Petrén, Bror: Den föregående talarens anförande ger mig anledning att säga några ord i den föreliggande frågan.

Denna motion torde närmast böra bedömas mot bakgrunden av vissa, endels nytillkomna fakta. Till en början är det numera utrett, att denna färgsinnesdefekt har betydligt större frekvens bland befolkningen än man tidigare förmodat. Det är nämligen klarlagt, att c:a 6 procent av landets manliga befolkning lida av brist i fråga om färgsinnet med därav följande konsekvenser ur trafiksäkerhetssynpunkt. Tidigare har man utgått ifrån en betydligt mindre siffra för defekter i detta avseende. Vidare är det så, att dessa personer till stor del själva äro omedvetna om sin defekt, vilket ju är av en väsentlig betydelse, när det gäller att pröva den nu föreliggande frågan. Och slutligen är det även så, att signalsystem med olikfärgade ljus är f. n. under stigande användning i landet, både i vad gäller korsning av järnvägslinjer med allmänna vägar och gator som ock på allra sista tiden i vad angår gatutrafiken i våra största städer. Om man så med utgångspunkt från dessa fakta fastslår, att det i närvarande stund här i landet för tilldelning av körkort icke fordras någon som helst undersökning i fråga om färgsinnet, så förstår man, att det kan finnas vissa skäl att överväga, om något bör åtgöras på detta område.

*Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)*

*Ang
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)*

Nu har motionären gjort framställning om att det skulle genomföras obligatorisk undersökning för sökande till erhållande av körkort, huruvida de hava normalt färgsinne, och alla dem, som befinnas icke äga det, vill han avstänga från rätten att erhålla körkort. I utskottet har denna fråga ingående dryftats, och uppfattningarna voro där mycket skiftande i fråga om huru långt man skulle gå, med hänsyn till den fara ur trafiksäkerhetssynpunkt, som kunde anses förefinnas. Jag må säga, att jag för min del intager en ståndpunkt i fråga om riskerna av färgsinnesdefekt, som rätt mycket närmar sig den föregående talarens. Jag menar, att man härvidlag ej får släppa ur sikte, att det gäller en mycket speciell defekt, som icke innebär något riskmoment utom just vid de kanske få tillfällen, då man har att passera en plats med ljussignaler, och den kan således icke ur risksynpunkt jämföras med bristande synskärpa eller dylikt, som givetvis medför en mera kontinuerlig fara. Det finnes ju många människor, som under hela den tid de köra motorfordon sällan eller aldrig komma i beröring med något ljussignalsystem, såsom boende i delar av landet, där dylikt signalsystem ej förekommer. För dem måste en avstängning från förandet av bil te sig såsom ett högst oberättigat ingrepp i deras rättigheter. Jag bor själv i en bygd, där det blivit allt mera vanligt, att befolkningen i gemen lagt sig till med ifrågavarande fortskaffningsmedel. Man får efter min mening vara mycket försiktig, innan man på detta område beskär vederbörande rätten att få använda detta trafikmedel.

Man kan då fråga: Vad är det, som förmått mig att gå med på den framställning, som utskottets flertal här har gjort? Jag vill därom till en början säga, att reservanterna enligt den föregående talarens framställning icke rätt tolkat utskottets ståndpunkt. De synas nämligen vilja göra gällande, att utskottet, i det stora hela instämmande i motionärens framställning, skulle hava begärt en »sådan ändring i villkoren för motorförarens kompetens, som av motionären föreslagits». Detta är ju emellertid icke ett riktigt återgivande av förhållandet. Utskottsmajoriteten och reservanterna stänma fullkomligt överens i den uppfattningen, att den mest rationella lösningen av hithörande problem ligger i det nu under utexperimentering varande ljussignalsystemet vid statens järnvägar, där man tyckes hava lyckats nå fram till ett sådant system, att jämväl de färgblinda kunna se skillnaden mellan de två ljus, som det är meningen att använda. Vår uppfattning sammanfaller som sagt fullständigt med reservanterna om att det är på denna väg, som riskerna av färgblindhet ur trafiksäkerhetssynpunkt på det bästa sättet kunna neutraliseras.

Orsaken till att jag anslutit mig till kravet på en skrivelse i detta fall är, att jag tror det vore önskvärt att en framställning i frågan, som den nu ligger, göres, av den anledningen att, om det ljussignalsystem, som nu håller på att utexperimenteras, kommer att genomföras vid statens järnvägar, det på administrativ väg ock bör ses till, att man tager konsekvenserna därav och sålunda meddelar föreskrifter, som kunna vara nödiga för att systemet skall komma till användning även vid de enskilda järnvägarna och å andra trafikområden, där sådan ljussignalering tillämpas. Det är i första hand för att fästa vederbörandes uppmärksamhet härå, som jag ansett det lägligt att en skrivelse i ämnet nu avlåtes, och om kammarrens ledamöter vilja se efter vad klämman i utskottsbetänkandet innehåller, finna ni att det däri icke är fråga om en anslutning till motionärens förslag om krav å normalt färgsinne för att kunna tilldelas körkort, utan den går ut på, »att Kungl. Maj:t måtte överväga vidtagandet av lämpliga åtgärder i syfte att i möjligaste mån utesluta riskerna av att färgblinda personer okontrollerat föra automobiler». Det närmaste syftet med framställningen är sålunda, såsom ock utskottets motivering angiver, att om det nya signalsystemet visar sig effektivt, det bör tillses, att det kommer till användning även utanför statens järnvägar i den utsträckning så lämpligen

anses böra ske. Skulle det emellertid visa sig, att systemet icke blir i nu föreliggande hänseende effektivt, så har man enligt mitt förmenande att i en sådan situation överväga, vilka lämpliga åtgärder som för ändamålet kunna vidtagas, och då tror jag att man gör dessa färgblinda en tjänst, ifall det för framtiden ordnas så, att obligatorisk läkarundersökning för erhållande av körkort kommer att ske jämväl beträffande färgsinnet samtidsigt med undersökningen om synskärpan. Det är efter min tro av betydelse närmast därför, att vederbörande då själva få veta av, om de lida av denna defekt, varigenom i de flesta fall den risk, som förefinnes, blir undanröjd. Så fort vederbörande nämligen själva äro medvetna om sin defekt, komma de givetvis att vid passerandet av platser med ljussignalsystem iakttaga den allra största försiktighet för undvikande av därmed förknippad fara. Huruvida och i vad mån mera vittgående bestämmelser i sådant fall kunna komma att erfordras, såsom anteckning om defekten å körkort m. m., till det spörsmålet har utskottet i frågans nuvarande läge icke haft att taga ståndpunkt, ty allt tyder f. n. på, att det tillämnade ljussignalsystemet skall komma att bliva i nu förevarande hänseende effektivt. Då utskottet föreslår, att man skall skriva till Kungl. Maj:t i frågan, sker det alltså med utgångspunkt från att det lämpligen nu bör fästas uppmärksamhet på frågan, och att, allteftersom förhållandena på detta område utveckla sig, det kan bliva fråga om åtgärder av helt olika slag till förebbyggande av de risker, det här gäller att bekämpa.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Petrén, Alfred**: Reservanten ville åberopa den av utskottet hörde expertens uttalanden till stöd för sin uppfattning, att det inte skulle vara så stor fara förenat med att en person med färgsinnesdefekt för motorfordon. Jag kan då inte underlåta att framhålla, hurusom här måste ha förelegat någon missuppfattning. Det förhåller sig nämligen så, att denne expert visserligen upplyste om att han icke kände till något särskilt fall, där en sammanstötning mellan motorfordon och järnvägståg hade ägt rum på grund av färgsinnesdefekt hos motorföraren, men han tillade på samma gång, att detta ingalunda stödde den uppfattningen, att det icke låge någon fara i att en färgblind för motorfordon, ty man har vid sådana olyckshändelser icke brukat utsträcka undersökningen därhän att man tagit reda på förarens färgsinne. Om reservanten tagit del av en av nämnde expert författad artikel, som är införd i »Tidskrift i sjöväsendet» för år 1923, skulle reservanten ha funnit, att denne expert tvärtom är av den uppfattningen, att det är av synnerligen stor betydelse, att trafikpersonal har normalt färgsinne. Han anför där ett flertal exempel på sjöolyckor, som uppstått på den grund, att den fungerande befälhavaren på ett fartyg icke har kunnat skilja på olika färgade sken. Bl. a. inträffade för åtskilliga år sedan en sådan olyckshändelse utanför Trälleborgs hamn, där ett fartyg rammade ett annat, som sjönk. Enligt vad som också meddelats mig var man på sakkunnigt håll av den bestämda uppfattningen, att den stora Lagerlundaolyckan, som nog de äldre av oss ha hört talas om, skulle ha berott på att vederbörande lokförare inte hade normalt färgsinne. När man nu vet, hur pass vanlig färgsinnesdefekt är — utskottet upplyser därom i sitt utlåtande — är det ju omöjligt blunda för att, så länge röda och gröna sken användas som signaler vid järnvägsövergångar och i storstädernas gatutrafik, det är av stor betydelse, att förare av motorfordon ha normalt färgsinne.

Nu har, som utskottets ordförande framhållit, utskottet ingalunda avstyrkt motionen utan framhållit, att Kungl. Maj:t bör taga under övervägande lämpliga åtgärder för att utesluta de risker, som för närvarande kunna finnas i anförda hänseende. Av en anledning, som skall framgå av vad jag nu har

Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)

Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körtkort.
(Forts.)

att säga, kan jag inte underlåta att även med några ord beröra ett annat skäl, som anförts mot utskottets hemställan. Det berördes visserligen inte i reservanternas yttrande här, men i reservationen nämnes såsom ett ytterligare skäl för reservanternas ståndpunkt, att utskottet »från sakkunnigt håll erfarit, att någon fullt exakt metod för mätning av färgsinnets grader och faser inte finnes, varför det alltid måste bero på läkarens subjektiva omdöme, huruvida en körkortsaspirant bleve avvisad såsom varande farlig för trafiksäkerheten». Detta påstående är nog riktigt såtillvida som den metod för färgsinnesundersökning, den Holmgrenska metoden, vilken användes i vårt land och som enligt gällande kungörelse skall användas vid dylik undersökning, har visat sig vara otillförlitlig. Men det är inte riktigt, att detta gäller om alla metoder för färgsinnesundersökning, ty i flera andra länder begagnas nyare, säkrare och mera exakta metoder, vilka även prövats av den ögonspecialist, vilken var inkallad till lagutskottet. Denne, vilken för övrigt är expert hos järnvägsstyrelsen, har vid dessa färgsinnesundersökningar å personer, som förut blivit undersökta efter den Holmgrenska metoden, funnit att åtskilliga personer med defekt färgsinne därvid erhållit intyg om normalt färgsinne, medan å andra sidan personer med normalt färgsinne fällts enligt den Holmgrenska metoden och förvägrats betyg. Denne expert har alltså vid sina efterundersökningar i åtskilliga fall måst justera resultatet av den förutvarande undersökningen. Han har därvid, som sagt, utfört sina undersökningar med nyare, mera exakta metoder.

Dylik erfarenhet gav anledning till att det för några år sedan tillkallades tvenne sakkunniga för uppgörande av förslag till bestämmelser om ny, mera exakt metod för färgsinnesundersökningar. Nu inträffade emellertid, att då dessa sakkunniga väl hunnit pröva de olika i andra länder använda metoderna, men innan de ännu hunnit avge slutligt utlåtande med redogörelse för resultatet av sina undersökningar, beslöt Kungl. Maj:t vid »den stora kommittéslakten» i november 1922, att de sakkunnigas arbete skulle vara avslutat. Följden av denna åtgärd från Kungl. Maj:ts sida blev den, att vi alltjämt ha kvar vår gamla, bevisligen otillförlitliga metod för färgsinnesundersökningar, och givet är, att det inte kan bli någon ny bestämmelse om mera exakt metod utfärdad, förrän det föreligger ett sakkunnigbetänkande i ärendet. Då det under alla förhållanden, hur det än blir ordnat med ljussignalerna vid järnvägsövergångarna, måste fordras normalt färgsinne hos järnvägspersonal, sjöfolk, vid flygtjänsten anställda m. fl. yrkesgrupper, är det klart, att det är av den allra största betydelse, att vi få bestämmelser om en ny, mera exakt metod för färgsinnesundersökningar. Men sådana kunna, som jag framhållit, helt naturligt inte bli utfärdade, förrän det föreligger en redogörelse för de av de s. k. färgsinnessakkunniga verkställda undersökningarna. Det vore därför i hög grad önskvärt, att dessa sakkunniga bleve i tillfälle att avsluta sitt uppdrag och att avgiva slutligt betänkande om resultatet av sina undersökningar med förslag till ny metod, och har jag därför velat fästa uppmärksamheten härpå med detta uttalande, vilket jag hoppas skall komma till vederbörande departementschefs kännedom.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Schedin**: Andra lagutskottets ordförandes uttalande om att ett biträdande av skrivelseförslaget icke skulle innebära detsamma som ett bifall till motionen är alldeles riktigt, och jag har heller icke påstått något annat. Men vad jag sade var, att jag ansåg till och med en skrivelse tämligen obehövlig. Då riksdagen beslutar en skrivelse i positiv riktning till Kungl. Maj:t i anledning av en motion, så ligger däri något, som gör uttalandet mycket nära

besläktat med andemeningen i motionen; det läser icke kunna förnekas. Det ligger häri en möjlighet till lagstiftning i motionens syfte, och det är en sådan lagstiftning, som jag anser skulle bliva, för de grupper jag omnämnt, orättvis och betungande.

Jag skall vidare just rörande konsekvenserna av en dylik lagstiftning be att få påpeka, att om en sådan eventuellt kommer till stånd, få vi här en kategorisklyvning genom att hädanefter prövningen för erhållande av körkort kommer att innebära undersökning rörande färgsinnet, och befines någon defekt i detta avseende vara för handen, avstänges vederbörande från rätten till utövande av motortrafik. Jag har då här exempelvis en far, som enligt de gamla bestämmelserna erhållit sitt körkort, men som börjar bli gammal och mindre säker på hand; han har en son, som råkar vara behäftad med färgsinnesdefekt. Det finnes i detta avseende så många grader, och enligt vad den siste talaren anförde, äro undersökningsmetoderna så tillkrånglade, att det blir rätt svårt att komma till rätta med detta. Denne son förklaras emellertid oberättigad; han är måhända mekaniker och kan köra bil alldeles utomordentligt väl, men han skulle icke få körkort. Jag fäster herrarnas uppmärksamhet på de rena vidunderligheter, som följa med en sådan sakernas utveckling.

Vidare skulle jag i anledning av den siste talarens anförande vilja säga, att när herr Petréron omtalade, att den återropade experten påpekat och verkligen påvisat vissa olycksfall, så nämnde denne, att det gällde sjöolyckor, och det kan ju icke komma i fråga, att de höra till detta nu berörda område; det är alldeles uppenbart. Rörande svårigheten att få exakta undersökningsmetoder, varigenom man kan komma till rätta vid prövningen av de färgblinda, tillåter jag mig, herr talman, att anföra en tidningsartikel. Det är ett förhållande, som för någon tid sedan berörts av medicinalstyrelsen, som här relateras. Det heter däri: »Efter anmälan från marinöverläkaren Gunnar Nilsson mot förste marinläkare K. V. Dahlman för fel och försummelse i tjänsten vid undersökning av färgsinnet hos en värnpliktig Bertil Florman, har medicinalstyrelsen enhälligt beslutat allvarligen erinra Dahlman om hans skyldighet i detta avseende. I ett den 14 oktober i fjol utfärdat intyg för Florman för erhållande av anställning i flygtjänst hade Dahlman förklarat, att Florman ej hade normalt färgsinne och ej vore lämplig för anställning vid marinens flygväsende. Förste marinläkaren i marinen C. G. Boström undersökte emellertid en dag senare Florman och avgav ett intyg på att Florman ägde normalt färgsinne. Marinöverläkaren hade i sin anmälan vidare hemställt, att Dahlmans färgsinne måtte undersökas med moderna vetenskapliga hjälpmedel. Denna hemställan har emellertid ej föranlett till någon styrelsens åtgärd, enär Dahlmans färgsinne redan före styrelsens beslut i ärendet undersökts och av förste marinläkaren Boström förklarats vara otvivelaktigt normalt.»

Alltså synes det föreligga ganska tungt vägande skäl för påståendet, att man rörande metoderna för undersökning av graden av färgblindhet ännu så länge icke är i stånd att rätt genomföra en sådan.

Med hänsyn till allt detta får jag, herr talman, vidhålla min uppfattning och mitt yrkande om bifall till reservationen.

Enär herr statsrådet *Hansson* anmält sig vilja avlämna kungl. propositioner, avbröts nu för en stund överläggningen angående det föreliggande utlåtandet.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 145, angående inköp m. m. av en oljeförrådsanläggning å Fjäderholmarna;
nr 146, angående försäljning av Kalmar regementes förutvarande mötesplats
Hultsfred:

*Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)*

nr 147, angående pensionsförbättring åt före detta underofficeren av andra graden vid flottan, maskinisten P. M. Johansson;

nr 148, angående pension å allmänna indragningsstaten åt avlidne löjtnanten E. O. A. Åbergs moder, änkan Anna Albertina Åberg, född Eriksson;

nr 149, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 151, angående disponerande av vissa medel för inläggande av nytt matsalsgolv i kasern III å Skeppsholmen;

nr 152, angående befrielse för flaggmaskinisten R. L. Sjöberg och underofficeren av andra graden J. E. Fredin från skyldighet att gälda vissa skadeståndsbelopp;

nr 159, angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt änkor och barn efter vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer;

nr 160, angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt vissa daglönare vid marinen;

nr 161, angående tilläggs pensioner å allmänna indragningsstaten åt regementsveterinären H. A. Bengtsons änka och minderåriga barn;

nr 162, angående pension åt förre båtsmannen N. E. Engman;

nr 163, angående ersättning till värnpliktige Lars Petter Nilssons moder, änkan Carolina Petterson;

nr 164, angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande till underofficerare vid flottans station i Karlskrona oriktigt utbetalta dyrtidstilllägg;

nr 165, angående försäljning av en å Bodens fästnings område belägen tomt med tillhörande gatumark; samt

nr 171, angående befrielse för sergeanten vid Livgardet till häst G. P. E. Andéhn från viss ersättningskyldighet.

Fortsattes överläggningen angående andra lagutskottets utlåtande nr 12.

*Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)*

Herr **Winberg**: Jag måste säga, att jag har svårt att förstå de skäl, som kunna föranleda reservanten här att utveckla sådan energi för att förhindra ett sådant uttalande, som lagutskottet har föreslagit. Han framhöll upprepade gånger, att åtgärder i denna riktning skulle alldeles orättvist drabba dem, som därigenom skulle komma att förhindras att föra motorfordon.

Nu är det väl ändå så, att dylika mer eller mindre individuella synpunkter inte få läggas på en fråga, där det gäller vad som är nödvändigt ur det allmännas synpunkt för att förekomma en hel del olyckshändelser, och nog förefaller det mig, som om det vore minst lika viktigt att här söka åstadkomma några reglerande föreskrifter i denna riktning, som det är att ha sådana föreskrifter, vilka till exempel alltid varit stadgade för en extra stationskarl, som går på godsmagasinet och kör kärror, nämligen att vederbörande skall ha normalt färgsinne. En lokputsare, som aldrig gör annat än går i stallarna och arbetar, fordrar man likaledes normalt färgsinne av. Det kan då också anses, att man begått en orättvisa mot de personer, som sökt sådana platser men måst avvisas på grund av att de icke haft normalt färgsinne. Och jag måste säga, efter vad som inträffat under senare tider på motortrafikens område, att det förefaller mig, som om man skulle ha alltför stor tilltro till den s. k. försynens förmåga att reglera allting, utan att man själv behöver ingripa på något sätt, ty om det är i något hänseende som det har visat sig nödvändigt att verkligen söka åstadkomma en hel del regleringar så är det just i syfte att åstadkomma litet bättre tingens ordning på motortrafikens område.

Jag skall villigt erkänna, att man här rör givetvis endast vid *en detalj* av detta problem, och att det även är en hel del andra saker, som borde göras för att förhindra det uppenbara lättsinne, som kommer till uttryck på detta område — jag tänker närmast på fall av onykterhet hos förare och sådant. Detta rör visserligen inte den sak det här är fråga om, men även den sak det här gäller är så pass viktig, att jag anser det ur det allmännas synpunkt inte vara rätt att taga den på det lättvindiga sätt, som jag funnit, att man gjort här, då man anfört som motiv för avslag, att en sådan bestämmelse möjligen kan komma att verka ofördelaktigt för en del individer. Skall man följa den principen, då komma vi överhuvud taget aldrig fram till ordnade förhållanden inom samhället.

Jag finner utskottets utlåtande ganska vagt, särskilt efter utskottsordförandens förklaring här, men att något måste sägas är jag övertygad om, och i anledning därav ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Schedin: Herr Winberg talade om förhållandena vid järnvägarna, men såvitt jag förstår är ingenting sagt i det fallet, och vad som rör järnvägarna och järnvägarnas tjänstemän hör icke hit. Där gäller den gamla lagstiftningen, som länge varit i kraft. Men när man rör sig på det område det här gäller, är han liksom motionären inne på de *tänkta* farornas mark. Men herr Winberg är ärlig nog att säga, att han anser, att även en del bör göras i andra avseenden. Och detta är riktigt. Jag tänker exempelvis på den höga hastighet, varmed bilarna få framföras på våra landsvägar, vilket vi i Dalarna sannerligen ha kännning av under turistsäsongen, liksom på den ofantliga betydelsen av att bilförare iakttaga avhållsamhet från berusande drycker, men det är en sak, som icke alls hör till den nu föreliggande frågan.

Min förut intagna ståndpunkt har ingalunda rubbats av de sista anförandena, utan tvärtom anser jag, att de styrkt mig i min förhoppning, att reservationen borde kunna vinna kammarens bifall.

Herr Lindley: Om man behöver normalt sinne vid järnvägstjänsten, där trafiken följer rälsen och icke går ifrån spåren, samt det även är föreskrivet om tjänsten till sjöss, att det fordras normalt färgsinne hos sjöfolket, där det dock skall vara två par ögon som hålla utkik, nämligen först en av besättningen och så en av befälet på bryggan, då måste det sunda förnuftet säga, att om det är något transportmedel, där det bör fordras normalt färgsinne, så måste det vara i fråga om biltrafiken. Den hastighet, med vilken bilarna framföras, och de olyckor, som de kunna ställa till med icke blott för sig själva utan även för andra, för mötande trafikanter, göra det nödvändigt att för tillstånd att föra bil åtminstone måste fordras, att föraren har normalt färgsinne.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petron, Alfred: Det utmärkande för den vanligaste och därför praktiskt viktigaste formen av färgblindhet är, att den därmed behäftade inte kan skilja på grönt och rött ljus. Detta har varit anledningen till de sjöolyckor jag i mitt förra anförande omnämnde. När nu samma slags sken förekommer vid signalsystemet å våra järnvägsövergångar, är det alldeles klart, att olyckor med motorfordon där kunna inträffa på grund av färgblindhet hos föraren av ett motorfordon. Anledningen till att några sådana fall icke konstaterats är, att man icke inriktat sin undersökning därpå i fråga om sammanstötningar mellan motorfordon och järnvägståg, under det att man vid sjöolyckor gjort det, och då stundom funnit färgblindhet vara orsaken.

Givetvis kan man säga, att konsekvensen av den uppfattningen, att ett normalt färgsinne hos motorförare har stor betydelse för trafiksäkerheten, hade

Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)

Ang.
färgblinda
personers
behörighet
att erhålla
körkort.
(Forts.)

fordrat, att utskottet påyrkat, att det skulle ha gjorts undersökning på färgsinnets hos alla innehavare av körkort, men utskottet har varit så modest i sin hemställan, att det icke ifrågasatt en dylik undersökning på andra än sådana, som hädanefter komma att begära körkort, och då blir det ju inte heller något extra besvär, eftersom dessa personer ändå måste undersökas av läkare beträffande sin synförmåga.

Till sist vill jag endast tillägga, att det fall, som min kamrat på Kopparberglänsbanken anförde, där två läkare kommit till olika resultat vid färgsinnensundersökning, ju endast understryker vad jag i mitt förra yttrande anförde om nödvändigheten av att få bestämmelser om mera exakta metoder. Anledningen till att sådant, som det relaterade, kan inträffa är helt enkelt den, att vi i vårt land ha kvar bestämmelser om en gammal metod för färgsinnensundersökning, vilken numera är underkänd. I andra länder har man infört exaktare metoder. När nu en expert gör en efterundersökning enligt den icke-officiella, men mera exakta metoden, finner han, att man vid den tidigare, enligt den officiella metoden verkställda undersökningen, allt emellanåt kommit till felaktigt resultat.

Den expert, som var inkallad till lagutskottet, har för övrigt i brev till mig velat ytterligare stryka under nödvändigheten om införandet av bestämmelse om en ny metod för färgsinnensundersökning. Han skriver: »De nuvarande förhållandena äro olidliga — för myndigheter, för individerna det gäller och för den, som nu fallet är med mig, som har att med exakta metoder, icke-officiella, göra efterundersökningar och nödgas desavouera en officiell metod.»

Jag har alltså härmed velat betona, hur viktigt det är, att de s. k. färgsinnessakkunniga få slutföra sitt uppdrag, så att vi få nya bestämmelser om en mera exakt metod för färgsinnensundersökningar.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen: och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Schedin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av motion i första kammaren nr 4 av herr Gabriëlsson, om skrivelse till Konungen med begäran om utfärdande av kungörelse för ordnandet av handeln med ost.

*Ang.
ordnandet av
handeln med
ost.*

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 4 hade herr *Gabriëlsson* hemställt, att riksdagen måtte besluta om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran att Kungl. Maj:t så snart som möjligt måtte utfärda kungörelse för ordnandet av handeln med ost.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Gabriëlsson**: Herr greve och talman! Jag hade icke ämnat upptaga kammarens tid med att yttra mig i frågan, men då utskottet gjort ett eget uttalande i frågan, som jag icke anser vara lämpligt, skall jag be att få säga några ord.

Det framgår av den motion jag haft äran avlämna, och jag skall be att ytterligare få påpeka, att då det mig veterligen för närvarande icke finnes någon lag, som föreskriver en viss fetthalt i osten för att den skall få benämnas »helfet» eller »halvfet», kan säljaren obehindrat utan ansvar få sälja mindre fet ost under denna benämning, och det är en känd sak, att han även gör det. För den, som tillverkar en verklig helfet ost, blir den magrare osten en svår konkurrent, och fara är, att tillverkningen av helfeta ostslag allt mer och mer kommer att upphöra till följd av den osunda konkurrensen. De provinser, som uteslutande ha baserat sin tillverkning på helfet ost, måste kanske upphöra med denna tillverkning. Då nu utskottets ärade ordförande liksom jag är representant för en provins, där det tillverkas en mycket hög kvalitet av ost, och det, åtminstone enligt mitt omdöme, är ett livsvillkor för denna tillverkning, att den icke fuskas bort eller konkurreras ut av underhaltig vara, vill jag säga, att jag anser denna fråga vara lika mycket konsumentintresse, och jag anser icke lämpligt, att man vid frågans behandling endast tillgodoser konsumenternas intresse. Jag måste under sådana förhållanden beklaga, att icke frågan kommit till jordbruksutskottet, som den ju rätteligen tillhör. Jag vill icke uttala något klander mot det tillfälliga utskott, som haft frågan om hand, och tror nog också, att det velat ställa sig välvilligt till saken. Emellertid är det ju så, att om en kungörelse utfärdas för att hämma den illojala konkurrens som kan skada den högre kvaliteten, får man icke därvid ensidigt se på konsumenternas intresse.

Utskottet har vidare sagt, att frågan i en nära framtid kommer att bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Jag vet icke vad som ligger i »en nära framtid». Det är så, att redan år 1920 gjorde lantbruksstyrelsen en framställning till Kungl. Maj:t i förevarande fråga. Den har sedan, år 1924, förnyat denna framställning, men ännu har Kungl. Maj:t icke vidtagit någon åtgärd. Om man tänker sig, att vi nu äro på halva vägen, kan man möjligen vänta sig, att år 1930 en åtgärd skulle komma till stånd. Om åter med ordet »nära framtid» menas, att vi snart hava att vänta en åtgärd, har jag ingenting att däremot erinra, men beklagar endast, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke är här närvarande, så att jag fått tillfälle framställa en fråga om huru saken ligger. Möjligen kan ordföranden i det utskott, som behandlat frågan, lämna någon upplysning, och vid sådant förhållande har jag, herr talman, icke anledning att göra något yrkande, såvida icke de givna upplysningarna möjligen skulle utgöra anledning för mig att framställa ett sådant.

Ang.
ordnandet av
handeln med
ost.
(Forts.)

Herr **Almkvist**: Herr greve och talman, mina herrar! Den ärade motionären började med att kritisera utskottet, därför att det i sin motivering uttalat sig för att bestämmelser skulle utfärdas, som avsåge att skydda konsumenternas intressen. Han ansåg, att detta var ett ensidigt uttalande, som inte borde ha förekommit. Jag ber då att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att konsumenternas och producenternas intressen i detta fall i det allra närmaste överensstämja med varandra.

Med avseende på den förfrågan talaren riktade till mig i min egenskap av utskottets ordförande skall jag giva det svaret, att jag naturligtvis inte har något bemyndigande att avge några förklaringar å regeringens vägnar, utan jag kan endast lämna upplysning om vad utskottet erfarit under ärendets beredning. Därvid har framgått, att efter det från Sveriges ostengrossistförening gjorts framställning till Kungl. Maj:t, att under kristiden gällande bestämmelser för gruppering av ost efter olika fetthalt ävensom för märkning av ost skulle efter nödig omarbetning lagfästas, lät Kungl. Maj:t verkställa en sådan utredning, som fortgått ända till slutet av 1924. När Kungl. Maj:t då skulle upptaga utredningens resultat, befanns det, att ett förslag till kungörelse förelåg från lantbruksstyrelsen och ett annat förslag förelåg från kommerskollegium. Motionären har upptagit det av lantbruksstyrelsen framlagda förslaget till kungörelse i sin motion. Detta lantbruksstyrelsens förslag går bland annat ut därpå, att det skulle utfärdas bestämmelser om att såsom helfet ost inte skulle få försäljas ost, som innehåller mindre fetthalt än 45 %, och såsom halvfet ost icke försäljas ost, som hade mindre fetthalt än 35 %. Därjämte innehåller lantbruksstyrelsens förslag ansvarsbestämmelser för brott mot den eventuellt utfärdade förordningen, endast vad försäljare av ost beträffar.

I jordbruksdepartementet hava olika meningar gjort sig gällande speciellt beträffande de föreslagna bestämmelserna om ansvarspåföljd, och därför har inom jordbruksdepartementet utarbetats ett tredje förslag till kungörelse beträffande osthandel. Detta förslag har Kungl. Maj:t icke tagit slutlig ställning till, men enligt de uppgifter, som utskottet har fått, är det icke otroligt, att denna kungörelse redan hade varit utfärdad, såvida icke herr Gabrielssons motion blivit väckt i riksdagen. Utskottet har således, på samma gång som det uttalat sig för nödvändigheten av att bestämmelser till reglerande av osthandeln utfärdas, icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till herr Gabrielssons motion, på grund därav att utfärdandet av kungörelsen har fördröjts, kan man nästan säga, genom att han väckt sin motion.

Beträffande detaljerna i de olika förslagen har givetvis det tillfälliga utskottet icke kunnat gå in på en närmare prövning av dessa. Det hade utskottet icke heller kunnat göra, därest det utan vidare hade tillstyrkt bifall till den föreliggande motionen.

Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets framställning.

Herr **Gabrielsson**: Herr greve och talman! Då jag nu hör, att frågan är så nära sitt avgörande, har jag icke anledning att vara annat än tacksam därför, att frågan har blivit förd framåt. Utskottets ordförande säger visserligen nu, att frågans lösning kanske blivit fördröjd genom min motion, men jag tror dock, att det icke skadar, att det från lantbruksstyrelsens sida har påpekats, vad som där har åtgjorts, ty om man vid utfärdande av kungörelse i ämnet mera ensidigt ser på konsumenternas intresse än på producenternas, så kommer saken mera att skadas än gagnas. Som jag nyss nämnde, är osttillverkningen i vår provins inriktad på framställande av ost av synnerligen hög kvalitet, som i Stockholm går under namn av Västerbottens grädd-

ost och Burträskost. Det har, enligt vad statens mejerikonsulent berättat för mig, hänt, att han kommit in i en ostaffär i Stockholm och bett att få köpa Västerbottens gräddost. Men vad har han fått? Det har varit en trekvartsfet ost från något av mellersta Sveriges mejerier. Man förstår, att varken köpare eller tillverkare av denna utmärkta ost kunna vara glada över ett sådant förhållande. Det är klart, att det icke går att lura statens mejerikonsulent, men det kan hända, att det går att lura andra köpare. För den provins, som både utskottets ordförande och jag representera, är det ett livsvillkor, att någonting göres härvidlag och att det också sker snart. Jag har emellertid nu ingenting vidare att tillägga.

Ang.
ordnandet av
handeln med
ost.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 183, angående ny definitiv löneroglering för landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna m. m.

Herr *Julin* väckte nedannämnda motioner:

nr 222, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmänt resereglemente; och

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrämjande av lufttrafik.

Motionerna hänvisades till statsutskottet.

Herr *Johansson, Johan Peter*, väckte en motion, nr 224, i anledning av Kungl. Maj:t proposition angående befrielse för N. A. Svanberg och P. Larsson från viss skadeståndsskyldighet.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

Avgåvos och hänvisades till första särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 225, av herr *Hallin* m. fl.,

nr 226, av herr *Nilsson, Nils Anton*,

nr 227, av herr *Pålsson*,

nr 228, av herrar *von Sneidern* och *Hellberg*,

nr 229, av herr *Bergqvist*,

nr 230, av herr *Gustafsson, Karl*, m. fl.,

nr 231, av herr *Kobb*,

nr 232, av herr *Kvarnzelius* m. fl., samt

nr 233, av herr *Andersson, Elof*, m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

Herr *Lindhagen* väckte nedannämnda motioner:

nr 234, om krigsväsendets avrustning;

nr 235, om värnpliktiges skyddande till liv och hälsa;

- nr 236, om värnpliktiges skyddande mot förlust av arbetsanställningar;
nr 237, om upphävande av längre värnplikt för studenter och likställda;
nr 238, om upphävande av den allmänna värnplikten; samt
nr 239, om militärmusikens bibehållande såsom en statsinstitution.

Dessa motioner hänvisades till första särskilda utskottet.

Avgåvos och hänvisades till första särskilda utskottet nedannämnda motioner:

- nr 240, av herr *Hammar skjöld, Carl Gustaf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, i vad denna avser lantförsvaret;
nr 241, av herr *Hammar skjöld, Carl Gustaf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag;
nr 242, av herr *Trygger* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande;
nr 243, av herr *Trygger*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag;
nr 244, av herr *Trygger* m. fl., angående flottans ersättningsbyggnad;
nr 245, av herr *Clason*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande;
nr 246, av herr *Clason*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag;
nr 247, av herr *Hellberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande; samt
nr 248, av herr *Hellberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 124, 147—149, 153, 154, 159—163, 166, 175 och 176 till bankoutskottet, nr 132, 135, 145, 151, 152, 164, 167, 169—171, 173 och 183 till statsutskottet, nr 133 till bevillningsutskottet, nr 143 och 144 till konstitutionsutskottet, nr 146, 165, 179, 180 och 187 till jordbruksutskottet samt nr 158 till behandling av lagutskott, varemot propositionen nr 168 nu på begäran bordlades.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om åvägbringande av utredning och förslag angående återgång till majoritetsval i enmanskretsar vid val till riksdagens andra kammare;

statsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel för lån till egna hemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallen del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående antalet av ordinarie befattningar såsom byrådirektör vid statens vattenfallsverk;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., i vad den angår pensions- och indragningsstaterna, jämte i ärendet väckta motioner;

nr 22, i anledning av justitieombudsmannens och militieombudsmannens framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare vid deras expeditioner m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels säkerheten för ett Östra Centralbanans järnvägsaktiebolag år 1916 beviljat statslån, dels ock reglering av Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolags skuld till staten;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgad pensionering av sjuksköterskor;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för vissa befattningshavare vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa; och

nr 27, i anledning av väckt motion om beredande av högre pensioner åt vissa kommunalt eller f. d. kommunalt anställda barnmorskor;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag i anledning av Sveriges anslutning till de internationella konventionerna angående godsbefordring å järnväg samt angående befordring å järnväg av resande och resgods; samt

nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion;

andra lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion om införande i fattigvårdslagen av bestämmelse om skyldighet för hemortskommun att erlægga ränta å av vistelsekommun till understödstagare utgivet belopp;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om ändring av gällande bestämmelse rörande barns skolålder; ävensom

första kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om införande i ordningsstadgan för riksdagens första kammare av bestämmelse om rätt för ledamot av kammaren att tillkännagiva sitt instämmande i inom kammaren hållet anförande.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,20 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 23 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Herr statsrådet *Levinson* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 191, med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebådad framställning angående tillbyggnadsarbeten å Serafimerlasarettet icke kommer att föreläggas riksdagen;

dels ock Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 60, med förslag till lag om tillämplighet å vissa polismän av föreskrifter angående fjärdingsmän m. m.;

nr 115, angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 137, angående rätt för lektorn vid folkskoleseminariet i Strängnäs H. E. Scholander att för uppflyttning i lönegrad tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 138, angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 139, angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 140, angående försäljning av vissa delar av klockarbostället i Osby församling m. m.;

nr 155, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 156, angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om pensionering av icke ordinarie personal vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk;

nr 157, angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns och flottans befäl och underbefäl med vederlikar;

nr 172, angående anslag till befrämjande av växtförädling m. m.;

nr 174, angående ändrad lydelse samt förlängd giltighetstid av avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket m. m.;

nr 177, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva lindringar i villkoren för lån från fonden för torvindistriens befrämjande;

nr 178, angående anslag för budgetåret 1925—1926 till kommerskollegium samt de under kollegium lydande myndigheter och kårer;

nr 181, angående överlåtelse av viss mark från kyrkoherdebostället i Vilhelmina församling till Vilhelmina socken;

nr 182, angående anslag till skogsvårdens befrämjande;

nr 184, med förslag till lag om ändring i lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker;

nr 185, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 11 juli 1924 angående postgirorörelse;

nr 186, angående anslag till uppehållande av speciella handelsavdelningen inom utrikesdepartementet;

nr 188, angående försäljning av ett område av Norra Vedbo häradsallmänning i Jönköpings län;

nr 189, angående ersättningar åt vissa befattningshavare för förlust av i Ryssland kvarlämnad egendom;

nr 190, angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för budgetåret 1925—1926 m. m.;

nr 192, angående anslag under riksstatens åttonde huvudtitel till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 193, angående anslag under riksstatens åttonde huvudtitel till tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare;

nr 194, med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1925—1926 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 195, angående understöd från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. åt förra småskolläraryninnan Anna Dahl;

nr 196, angående anslag till de kommunala mellanskolorna m. m.;

nr 197, angående rätt för föreståndare och ordinarie ämneslärare vid folkhögskola att tillgodoräkna sig tjänstgöring vid svensk folkhögskola i utlandet;

nr 198, med förslag till kungörelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ävensom med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;

nr 199, angående dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 200, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1925—1926 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 201, angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Anna Karolina Sillén;

nr 202, angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.;

nr 203, angående vissa anslag till de allmänna läroverken;

nr 204, med förslag till lag angående tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923 innefattande bestämmelser angående kvinnans behörighet att innehåva statstjänst och annat allmänt uppdrag samt lagen den 22 juni 1923 innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken;

nr 205, med förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

nr 206, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar;

nr 207, angående understöd åt föreningar för jordbrukskredit;

nr 208, angående understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor;

nr 209, med förslag till förordning med föreskrifter angående medgivande i vissa fall av undantag från gällande bestämmelser om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.;

nr 210, med förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring;

nr 211, med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 14 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning;

nr 212, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1925—1926 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

nr 213, med förslag dels till lag angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift,

dels ock till lag angående anlåtande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift;

nr 214, angående vissa anslag till privatläroverken m. m.;

nr 215, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 11 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

nr 216, med förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egen-
dom;

nr 217, med förslag till lag om straff för förbrytelser i tjänsten av vissa värn-
pliktiga (civilarbetare);

nr 218, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen
den 11 juni 1920 (nr 277) angående försäljning av odenaturerad sprit, fram-
ställd ur avfallsut vid sulfitecellulosatillverkning;

nr 219, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förord-
ningen den 17 maj 1923 (nr 115) om begränsning av den myckenhet bränn-
vin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning;

nr 220, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen
den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; samt

nr 221, med förslag till förordning angående restitution av sockerskatt eller
befrielse från sådan skatt för socker, som använts vid tillverkning av export-
varor.

Herr **Clason** erhöll på begäran ordet och yttrade: Med hänsyn till den in-
stundande påskhelgen ber jag få föreslå, att kammaren behagade besluta att
utsträcka motionstiden för såväl de i dag som de den 21 dennes avlämnade
kungl. propositionerna till det plenum, som infaller näst efter tjugu dagar från
propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att grosshandlaren *Herman Lamm* på grund av sjukdom (operation av tå,
utförd den ²¹/₃) tillsvidare är förhindrad deltaga i riksdagens arbete intygas
härmed.

Stockholm den ²¹/₃ 1925.

Gustaf Söderlund,
med. dr.

Anmälades och bordlades första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande
nr 4, i anledning av motion i första kammaren nr 184 av herr Luterkort om
åvägabringande av utredning och förslag rörande rätt för riksdagens ledamöter
till fria resor på landets järnvägar.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition
nr 168, med anhållan om riksdagens godkännande av vissa å allmänna konfe-
renserna för samfärdels- och transiteringsfrågor i Barcelona och Genève an-
tagna överenskommelser.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutions-
utskottets utlåtande nr 10, statsutskottets utlåtanden nr 33—37, bankoutskottets

utlåtanden och memorial nr 21—23 och 25—27, första lagutskottets utlåtanden nr 19 och 20, andra lagutskottets utlåtande nr 13, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 samt kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

Herr *Asplund* avlämnade en av honom och herr *Almkvist* undertecknad motion, nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna.

Motionen hänvisades till jordbruksutskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blevo propositionerna nr 115 och 210 på begäran bordlagda, varemot de övriga nu hänvisades till följande utskott:

- nr 60 till andra särskilda utskottet;
 - nr 137—139, 177, 178, 186, 189, 190, 192—194, 196, 197, 201—203, 208, 212 och 214 till statsutskottet;
 - nr 140, 172, 174, 181, 182, 188, 206 och 207 till jordbruksutskottet;
 - nr 155—157, 184, 185, 195, 198 och 199 till bankoutskottet;
 - nr 200, såvitt propositionen avsåg pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, i vad den rörde nionde huvudtiteln, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet;
 - nr 204, 205, 211, 213, 216 och 217 till behandling av lagutskott; samt
 - nr 209, 215 och 218—221 till bevillningsutskottet.
-

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade skrivelse nr 191 beslöts att denna skrivelses innehåll skulle meddelas statsutskottet och skrivelsen läggas till handlingarna.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,24 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollen för den 18 och den 20 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr *Eli Svänsson* på grund av nervositet och sömnlöshet är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet fr. o. m. den $23/3$ 1925 under en tid av 14 dagar, intygas.

Stockholm $24/3$ 1925.

Israel Holmgren.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 80, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 86, till Konungen i anledning av väckt motion om viss skärpning av de i förordningen om motorfordon stadgade villkoren för erhållande av körkort.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 7, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som äro eller kunna vara för kronans räkning inmutade;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldigheten beträffande till kontrolltjänstemän oriktigt utbetalda dyrtidstillägg; och

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens åttonde huvudtitel;

lagutskottens memorial nr 1, i anledning av remiss dels från första kammaren av motionerna nr 24 om utredning i syfte att i vissa fall, då villkorlig straffdom kan antagas ifrågakomma, häktningsåtgärd icke må tillgripas, och nr 71 angående lagstiftning om förberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål m. m., dels ock från andra kammaren av motionerna nr 34 om beredande av rätt för kommunerna att själva välja de personer, som indriva kommunalutskylderna, och nr 111 om lagstiftning rörande förberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring av 32 § i lagen om allmän pensionsförsäkring;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § 1 mom. i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för parter i kommunala mål samt i fattigvårds- och barnavårdsmål att med posten insända besvärsskrifter och övriga handlingar.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 115, angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, hänvisades propositionen, såvitt angick punkten I d samt punkterna IV och V, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 210, med förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,14 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 27 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion angående förrättande av kommunal- och stadsfullmäktigeval vid samma förrättning som val av landstingsmän; och

nr 11, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till användande av underparti och fraktionsbeteckning vid val av kommunal- och stadsfullmäktige m. m.;

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å grammofoner m. m.; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett obligationslån, avsett att upptagas av Torne och Mounios gränsälvars flottningsförening;

nr 28, i anledning av väckt motion om anslag till understöd åt Harviks fiskodlingsanstalt; och

nr 29, i anledning av väckt motion om inrättande av två laboratorstjänster i fiskeribiologi.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 7, 38 och 39.

Vid punktvis skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens åttonde huvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteeringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets memorial nr 1 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 14—16.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.